



# זמן שמחתינו

מעלת הימים ומצותיהם  
הנהגת התורה והמצוה



ליקוט מתוך שיחות



נכתב ע"י אחד השומעים

### ניתן להשיג

את הספר דברי חיזוק והדרכה  
ואת החוברות בכתובות דלהלן

זכרון יעקב : רח' הזית 2 משפ' גריינימן

בני ברק : רח' חידושי הרי"מ 3 קומה ב'

ירושלים : בטל' 0533-14-7720

לכתובות נוספות : ניתן לשמוע בתא קולי 05832-19-695

052-718-3997

# תוכן ענינים

- א. לשמור על המשך טהרת יום הכיפורים ..... א  
לשמור על טהרת יום הכיפורים / מי הוא הנקרא "עובד השם"
- ב. החיזוק והשמחה ..... ד  
להחדיר את ה"אשרינו" / מעשים מוגדרים
- ג. חג הסוכות ..... י  
ראשון למנין עוונות – השלמת הטהרה / טעם קביעת חג  
הסוכות בט"ו בתשרי / לכתך אחרי במדבר
- ד. מעלת הסוכה ..... טו  
הסוכה כבית השם מדאורייתא / דיני קדושת הסוכה / להעריך  
את הזכות לישוב בסוכה / רצון התורה שידור בה כבביתו /  
כבוד הסוכה / דירת הסוכה / נויי סוכה / זהירות בכבוד דברי  
תורה בנויי הסוכה / דיני חפצי המצוות אחר החג
- ה. ארבעת המינים ..... כה  
מעלת ארבעת המינים / נענועים / מעלתם וקושי השגתם /  
שלא יעשה הסניגור קטיגור ח"ו / הידור היופי כנגד ההידור  
ההלכתי / יופי הערבות / בדין קדושת ארבעת המינים
- ו. הושענא רבא ..... לג  
מהות היום / יום של שמחה ויום של רחמים
- ז. שמיני עצרת ..... לה  
היום שהמלך יושב עם בנו לבדו

ח. שמחת תורה ..... לו

שמחת תורה ביום שמיני עצרת / השמחה לכבודה של תורה  
/ השמחה שבשמחת תורה / זהירות בכבוד הספר תורה /  
להזהר בכבוד חבריו

ט. שמחת הרגל ..... מא

עיקרי המצוה / מצות עשה דאורייתא / דברים מעשיים /  
להתפלל / שלא להמשיך יותר מדאי

י. הנהגת הבית בימי בין הזמנים ..... מט

התמסרות לתורה / להחליט מראש כיצד הוא יהיה מרוצה /  
"ויהי בבוקר..." – מכתב בענין הנ"ל / מי שמרגיש שלא מגיע  
לו כלום תמיד שמח / ההתייחסות הנכונה כשחסר לו מה שיש  
לאחרים / לשמוח בקשיים שבקיום המצוות / סיכום הדברים

יא. המבחן הוא איך מגיב בזמן לחץ ..... נז

השכר הגדול והמבחן הגדול / המבחן של האדם הוא בשעת  
לחץ / "איש כלבבו" – לעמוד במצבי לחץ / בין מאה למאה  
"ואחד" / לעמוד בעוד "חמש דקות" של לחץ / מסירות נפש  
/ המכשולות שבעקבות הלחץ / העמידה בנסיון מלמדת על  
כל מהלך חייו / להתבונן לפני הנסיון / יש להתרגל בתפילה  
פרטית על כל דבר

# זמן שמחתינו

## א. לשמור על המשך טהרת יום הכיפורים

### לשמור על טהרת יום הכיפורים

כל ישראל נטהרים מעוונותיהם ביום הכיפורים, ולכן אחר יום הכיפורים אפשר בקל להתקרב לפניו יתברך בתורה ובתפלה ובמעשים טובים, אלא שהטוהר הזה נפגם על ידי הביטול תורה של בין הזמנים, ואמנם עדיין נשארים בטהרה גדולה גם בתחילת הזמן, כי עדיין הוא קרוב מאוד מרחק של כמה שבועות בודדים מן הטהרה הגדולה.

על כן מי שרוצה להתעלות ולזכות לכתרה של תורה, ישתדל מאוד לשמור על הימים הללו שיהיו ימים של עלייה, ולא של ירידה ח"ו, להקפיד עד כמה שניתן להרבות בתורה, בשעות ארוכות ובזמנים קצרים, ובשינון בעל פה בזמנים של עסק המצוות, ולהיות מוחזק בתחילת כל יום בשעות של לימוד עד כמה שניתן, ובכך מתקיים "תלמודו" בידו, כל הקדושה וההתעלות הרוחנית, שעמל עליה בימים הנוראים עד יום הכיפורים, ועל ידי זה תשאר קדושת יום הכיפורים וטהרתו עד לתחלת הזמן, וימשיך להתעלות בטהרתו, כמו שהיה אילו היה יום הכיפורים בתחלת הזמן. - ומן הראוי להתפלל על כך בפרט בעשיית שלא יפסיד טהרתו בבין הזמנים.

ועצה טובה לסדר חברותא לימים אלו, בין יום הכפורים לסוכות, ובחול המועד ואחר חול המועד עד שמתחיל הזמן, שילמדו יחד בבוקר קודם שניגשים להתעסקויות של מצוה.

- ובדרך כלל זמנים אלו טובים ללימוד בקיאות שאין ההפסקות מפריעות כל כך, וכל אחד יסדר לעצמו לפי תכונתו וענינו.

והנסיון מוכיח שיום שמתחיל עם לימוד, מסתדרים גם שאר העניינים אחר כך יותר טוב, ולעומת זאת אם מתכוין לסדר הכל כדי שיוכל ללמוד, הרי לבסוף לא מסתדר כל כך, וגם לא מגיע ללימוד.

זאת ועוד, כי הימים הללו הם עדיין ימי דין, שכל הכרעת הדין תלויה בהם, כמו שיתבאר להלן בענין הושענא רבא שהאדם עדיין במבחן עד הושענא רבה ושמחת תורה.

### מי הוא הנקרא "עובד השם"

מבואר בחגיגה ט' ב' שאל בר הי הי את הלל מהו ביאור הכתוב במלאכי על היום הגדול העתיד לבא וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע, בֵּין עֶבֶד אֵל - לַהִים לְאִשֶּׁר לֹא עָבָדוּ, מהו כפל הלשון הנזכר בפסוק כאילו ישנם שני הבחנות לעתיד, הרי צדיק הוא עובד אלקים, ורשע הוא לא עבדו, והשיבו הלל, שאמנם עבדו ולא עבדו שניהם צדיקים גמורים, ואף ששניהם צדיקים לא עבדוהו בשוה, זה ששנה פרקו מאה ואחד פעמים נקרא עובד אלקים, וזה ששנה מאה פעמים נקרא לא עבדו, עיי"ש<sup>1</sup>, ונתבאר במקו"א דבאמת עיקרו משל הוא, להמחיש הדברים שבשביל פעם אחת

---

<sup>1</sup> ז"ל הגמרא שם אמר ליה בר הי הי להלל, מאי דכתיב, ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עובד אלהים, היינו רשע היינו אשר לא עבדו, אמר ליה, עבדו ולא עבדו - תרוייהו צדיקי גמורי נינהו, ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, אמר ליה, ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו, אמר ליה, אין, צא ולמד משוק של חמרין, עשרה פרסי בזוזא, חד עשר פרסי בתרי זוזי,

פרש"י היינו צדיק היינו עובד אלהים - מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים, הלא אחד הוא, אינו דומה שונה פרקו כו' - אף על פי ששניהן צדיקים - לא עבדוהו בשוה, שזה עבדו יותר, עשרה פרסי - ישכיר לך אדם חמורו בזוז אחד, שכבר נהגו כן, ואם תאמר לו לילך פרסה יותר, ישאלך שני זוזים,

משתנה השכר בכפל, אף על פי שהפעם הנוספת היא תוספת מועטת כל כך, שהיא פחות מאחד ממאה, מכל מקום כיון שעל ידי הפעם הזו נכנס לסדר של מאתים, כבר הוכפל השכר, אבל ביסוד הדברים אין הדבר תלוי במספר, והוא הדין שאינו דומה השונה פרקו ק"א פעמים לשונה ק"ב פעמים, שפעמים שתוספת 'משהו' מוכיחה על מסירות והשתעבדות לעבודת אלקים, אף על פי שבמציאות העבודה הנראית לעין ההבדל הוא מועט, אבל זהו גילוי על דרגת דביקות אחרת.<sup>2</sup>

ובכלל זה כל תוספת שאדם מוסיף "מַעְבָּר לרגיל", כגון כשמוסיפין עוד שעה של לימוד על סדר היום, וכן כשמוסיפים ללמוד גם ביום השישי ושבית קודש ובערב סוכות בתוך כדי הטרדות המרובות, ובחג הסוכות, ובבין הזמנים שלאחריו, או בזמני טרדות אחרות מבית ומחוץ, וכן אם אירע שצריך להפסיק מהלימוד, אזי מושכים בלימוד עוד כמה דקות כפי האפשר, ובכלל זה גם בשאר ענייני עבודת השם, כגון להתאפק עוד קצת בחסימת הפה מלענות או לדבר, וכן באכילה.

קצרן של דברים הוספה של עוד 'משהו' מעל מה שמחוייב כדי להיות צדיק גמור, הופך את כל מציאותו לאיש אחר, שערכו ועתידו כפול מן הראשון, וכן הדבר מסתבר גם בהבנתנו, שמי שמתמסר בזמן קושי הוא האהוב ביותר לפני המלך, גם אם אין לדבר ביטוי רב כל כך, שהרי כשהמלך נוסע ממדינתו ומפקיד עניינה בידי שריו ועבדיו, הוא בוחר את אלו שאפשר לסמוך עליהם שגם כשיהיה הדבר קשה לא יזניחו ענייני הממלכה, ולא די לו באלו שימלאו משאלותיו כל זמן שהדבר אפשרי, ואמנם גם אלו שעזבו את השירות בגלל ההפרעות הגדולות, אין עליהם טענה, שסוף סוף היו אנוסים, אבל לא יקראו אצלו עבדיו אלא הנאמנים שיודע שבכל מחיר ומאמץ יעמדו וישגיחו על ענייניו, הרי שעובד אלקים נקרא זה שמתמסר יותר מחיובו הרגיל.<sup>3</sup>

<sup>2</sup> א"ה, נתבאר בהרחבה בקונטרס "ושבתם וראיתם".

<sup>3</sup> וכ"כ הרמב"ן סוף פרשת ואתחנן שהקדוש ברוך הוא בחר בישראל מכל העמים מפני שראוי לבחור לאוהב את הידוע שיוכל לסבול את אוהבו בכל הבא עליו ממנו, וישראל ראויין לכך מכל עם, כי יעמדו לו בנסיונות, וימסרו נפשם על אהבתו.

## ב. החיזוק והשמחה

הנה חג הסוכות ניתן לעם ישראל כהמשך לעלייה הגדולה של יום הכיפורים, ואמנם אין זו סתירה לחרטה והתשובה והצום של יום הכיפורים, שגם יום הכיפורים הוא יום של שמחה מאין כמוהו, וכמו שאמרו בגמרא סוף תענית שבזמן שבית המקדש היה קיים לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכיפורים שבהם בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים והיו משתדכים עמהן, ולכאורה, היתכן שמחה שכזו ביום הכיפורים!?, התשובה היא: כן! בזמן שהיינו קרובים והרגישו את הקורבה לקדוש ברוך הוא היו שמחים ביום הכפרה!, וכן מבואר בגמרא שם שביום הכיפורים מובן למה הוא יום שמחה ביותר מפני שהוא יום מחילת העונות, למדנו שהשמחה היתה מורגשת ביום הכיפורים<sup>4</sup>.

והנה מבואר בדברי חז"ל שהדרך הנכונה והמועילה ביותר לחזור בתשובה ולהתקרב להקדוש ברוך הוא איננה מתוך עצבות אלא אדרבה מתוך שמחה כפי שיתבאר:

ביומא ס"ז א' בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ומתביישין, התקינו שיהיו קושרין על פתח אולם מבפנים, ועדיין היו מציצין ורואין, הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין<sup>5</sup>, התקינו שיהיו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו. - לכאורה היה מקום לשאול, אדרבה יעזרו לבני ישראל להיכנע על ידי שיִּקְאוּ להם שלא הלבין כדי שיִּשְׁבְּרוּ, ויִכְנַע לִבָּם לחזור בתשובה, אלא יש ללמוד מכאן שאין אפשרות לגרום לבני אדם

<sup>4</sup> כמבואר במדרש על אותו חייט שבא לקנות דג לכבוד סעודה המפסקת, והגיע עבדו של השר הנכרי וגם כן רצה לקנות דג, ולא היה אלא דג אחד, והתנווכחו על המחיר כמה שהעלה הגוי העלה החייט יותר, עד שהגיע ל21 דינרי [זהב] והחייט היהודי ניצח, שאל השר את עבדו איפה הדג והשיבו כך היה המעשה וכי רצית שאקנה לך דג במחיר יקר כל כך, שלח השר לקרא לחייט בחשש שגנב כסף ולכן הוא מבזבז אותו בלי חשבון, ואמר לו איך זה שחייט עני קונה דג במחיר כזה, השיבו החייט יש לנו יום בשנה שמוחלין לנו על העוונות וכי לא ראוי לנו לכבדו בסעודה, השיבו השר כיון שנתת הסבר לדברך אתה משוחרר, והלך לביתו ומצא מרגלית בתוך הדג וממנה התפרנס כל ימיו, למדנו מהמעשה הזה שבמדרש, כמה ידעו לשמוח ולהעריך את יום הכיפורים.

<sup>5</sup> כאן לא הוזכר מתביישין כיון שרק יחידים ידעו.



לחזור בתשובה על ידי שיהיו במצב רוח נחות של עצבות ואכזבה. - למדנו מכאן ש'עֲצִיבִין' אינו מביא תוצאות טובים, לא ילמדו מוסר מזה שלא הלבין, אלא יתיאשו או יתלו בפלוני ואלמוני<sup>6</sup>.

וכ"כ מרן החזון איש זלה"ה במכתב: "וחלילה לגרום עצבת רוח שהוא היסוד של היצר להתעות את האדם מן המסילה, ולב רצוי ושמח נקל לנהל באורח חיים למשכיל".

### להחדיד את ה"אשרינו"

עוד כתב מרן החזון איש זלה"ה במכתב "הט לָבָף אֶל השמחה תמיד אשר מתוך השמחה שוֹרָה שפע חכמה מְעַל". - לחיות את החיים שלנו כאן בשמחה של מצוה, להעריך את מה שיש לנו, ובכח זה שוֹרָה שפע חכמה מְעַל, ובענין הזה יש מקום לחזק קצת את ההכונה של ה'להרגיש' את השמחה הזו, בתוך כל הלחצים הרבים - הרוחניים והגשמיים, קשה לראות ולהבין שמעל הכל יש גם את השמחה במצוות, את ה"אֲשֵׁרֵינוּ מֵה טוֹב חֻלְקֵינוּ".

והתביעה לכך מפורשת בתורה "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ד' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה"<sup>7</sup>, והרמב"ם מונה מצוה זו ממנין תרי"ג מצוות.

<sup>6</sup> כעין זה מצינו במסכת מגילה כ"ה ב' שבבואר במשנה שברכות וקללות קוראים ומתרגמין, וביארו בגמרא שהיה מקום לומר שאין לתרגם את הקללות שבפרשת בחוקותי ובפרשת כי תבא למי שלא יקיים את התורה, כדי שלציבור לא יהיה חלישות הדעת מרוב העונשים, והתנא השמיענו שאין לחוש לזה, ויש לשאול איך יש מקום לומר כן, הרי הקללות נכתבו כדי להפחיד את העם ממה שעלול לקרות להם אם לא ישמרו את התורה, אם כן אדרבה, שתחלש דעתם, כי הרי זו המטרה, וביאר רש"י שכאשר הציבור נכנס ללחץ אזי מרוב לחץ הוא מתייאש ועוזב הכל, וז"ל רש"י שם: יחלוש דעתן כשישמעו שיהיו נענשין, ויאמרו, טוב ליהנות מן העולם הזה בכל רצוננו, הואיל וסופנו ליענש, עכ"ל, למדנו שחלישות הדעת עלולה לייאש ולהחליש, במקום לעורר ולחזק.

<sup>7</sup> עוד הראני אחי הגרי"א שליט"א מדברי תנא דבי אליהו "פעם אחת הייתי יושב בבית המדרש הגדול שבירושלים ובא תלמיד אחד ושאל אותי מה נשתנה ישעי' בן אמוץ מכל הנביאים שהוא היה מתנבא כל הטובות וכל הנחמות לישראל יותר מכל הנביאים, אמרתי לו בני מפני שהוא היה מקבל עליו עול מלכות שמים בשמחה יותר מכל שאר הנביאים שנאמר הנני שלחני". עוד הביא מדברי בעל החרדים בהקדמתו, "שהאר"י גילה לאיש סודו שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי חכמה ורוח הקודש, בשכר שהיה שמח

אמנם נכון שאברכים בני עלייה יש להם הרבה לחצים, להספיק לגמור את הסוגיא היטב, ולקיים את כל המצוות בשלימות, ומאמצים רבים סביב האתרוג והלולב, ושאר מצוות שבחג ושבמהלך השנה, - "דייגי במצוות", וכל זה נוסף לשאר הקשיים הקיומיים, וזה מקשה על עבודת השמחה, בזמן שהאדם לחוץ מכל כך הרבה סיבות, אבל יש לזכור שאם חיים עם אורה שכזו, שהילדים מרגישים כך ובני הבית חיים עם זה ועל כולם האדם בעצמו, הרי תמיד מסתובבים לא מרוצים, כי הרי לא הפנקס כמו שרציתי ולא הסוגיא כמו שרציתי, ולא האתרוג כמו שרציתי, חיים רק את הצד השלילי שבענין, ואף שזה מגיע ממעלות טובות, יראת שמים ורצונות ושאילות טובים, אבל התורה דורשת שהאדם יִרְאֶה ויִּצְאֶה את הצד הטוב שבקיום המצוות. - לפחות להבליט גם את החלק הזה שזכינו לקיים מצוה, ושיש לנו עתיד, להקרין את הזכות הגדולה של מי שזכה, - אם יש ילד שלומד טוב, או שהצליח פעם ללמוד עד יותר מאוחר, או שפעם אחת התפלל טוב, להשתדל שירגישו את השותפות בשמחה, כשילד מסיים מסכת או פרק כו'...

הרגשת ה'אשרינו' שפעם היתה מוחדרת באופן הרבה יותר טבעי גם אצל בעלי בתים, הזכות להיות בחלק היהודי ושנחנו עם ישראל ועם ד', הרגש הזה היה חזק ביותר במערכת החיים של הדורות הקודמים, אולי גם בגלל שבדור הקודם חיו בין הגויים וממילא היו יותר חזקים בהכרה היהודית, אבל היתה להם גם מעלה יתירה במושגים של אהבת השם ושמחה בתורה ובמצוות, והמעלה הזו נזכרה גם בזמן הגמרא "ראשונים הוו מסרי נפשיהו על קדושת השם", יש לשמור על הערכים.

מעשה בשני אנשים האחד היה תלמיד חכם והשני לא זכה לכך אבל תמך בתלמיד חכם, ושניהם הקימו משפחות, והנה זה שתמך בתלמיד חכם זכה לבנים תלמידי חכמים, ואילו בנו של התלמיד חכם לא יצאו 'כל כך', והסיבה: כי בביתו של זה שתמך בתורה דיברו כל הזמן עד כמה זכות גדולה היא להיות תלמיד חכם ועד כמה הדבר חשוב לתמוך בו וכו', ואילו בביתו של התלמיד חכם שמעו כל הזמן עד כמה חייהם קשים, וזה מה שהשפיע על הילדים, **זה אמר כמה זה טוב, וזה אמר כמה זה קשה.**

---

בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית". ועוד הביא מדברי היערות דבש בשם האר"י "רוב הגלות המר והארוך הוא מפני שאין עושים המצוות בשמחה".

להשקיע מחשבה איך להביע בבית את החלק הטוב והאמיתי שזה כל העתיד שלנו בעולם הזה ובעולם הבא, עם כל מה שאנחנו משתדלים ומחפשים ורוצים יותר, אבל זה לא סיבה שלא לשמוח, להשקיע ולהחדיר בכל עת את ה"מה נעים גורלינו"<sup>8</sup>.

אפשר גם להחדיר את זה בלימודים, כגון לקרא ספר שמדבר על עניינים אלו - מסילת ישרים או אמונה וביטחון וכיוצא בזה, ואין הכוונה 'להעמיק בפפוליס' - אלא להפנים את הפשטות!.

ודבר זה נכון גם ביחס הצלחת הלימוד, אם אדם נאנח כל הזמן עד כמה הוא לא מרוצה מעצמו, עד כמה הוא רחוק מלהגיע למה שצריך להגיע, אזי מתקבלים חיים של אנחה, אבל אם אדם יודע מה עושה בשמים דבר אחד שלמד, וכשהתאמץ ולא הצליח עד כמה בנה בזה את העולמות, אם הוא יודע שלזה מקפחים בשמים, היה מתייחס לזה אחרת לאותה שעה שלמד ברצינות, אבל אם מתייחס רק לצד החסר - אף שזה מגיע משאיפות טובות, זה פוגע בכבוד שמים.

"תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה", לעבוד את השם בשמחה זה לא אומר שהוא צריך לשכוח מכל החיים שלו, זה לא אומר שלא לדעת את המוטל עליו, אבל לדעת את האמת שאנחנו מאמינים בה, אנחנו מאמינים שכל רגע של תלמוד תורה זה נצח נצחים, זה לא רגע של גן עדן וגיהנם, זה נצח נצחים בלי גבול בלי סוף, ממה אדם יחיה בעולם הבא אם לא מאותם זמנים שזכה ללמוד תורה.

ויתירה מזו לפי מה שכתב הגר"ח מולאזין, שכל העולם הבא הוא יצירה של מה שהאדם יצר על ידי המצוות, האדם מכח המצוות שלו יוצר עולם, וזה מה שיש לו אחר כך. - אם אדם היה יודע, אכן אני צריך להתקיים עכשיו לנצח נצחים, ממה אני אתקיים, נכון שפה ופה לא הלך כל כך, אבל בסך הכל למדתי.

<sup>8</sup> ואיתא בבעלי התוספות על התורה בשם מדרש בשעה שאמר יעקב מעט ורעים היו אמר לו הקדוש ברוך הוא אני מלטתך מעשו ומלבן והחזרתי לך דינה גם יוסף ואתה מתרעם על חייך שהם מעט ורעים {ויש בזה חילול השם}, חייך שמנין התיבות שיש מן ויאמר עד בימי מגורי כך יחסרו משנותיך שלא תחיה כחיי יצחק אביך והם ל"ג תיבות ובמנין זה נחסרו מחייו שהרי יצחק חי ק"פ שנה ויעקב לא חי אלא קמ"ז.

ואם חלילה חסר את השמחה הזו חסר בקידוש ד' וחסר בכוחות הנפש וחסר בחינוך הילדים.

מרן החזון איש זללה"ה אמר פעם "אצל הגביר" אם יש 'משהו' לא כפי רצונו זהו 'פיקוח - נפש', ואילו אצלי הכל לא כמו שאני רוצה", יתכן שכונתו של מרן זללה"ה בדמיון של הגביר, שהוא צריך עולם הזה מושלם, ואילו אצלו ההיפך הכל חסר - כל חיי העולם הזה שלו אינם מתמלאים כרצונו, שהרי לא זכה לשום עונג מתענוגות החיים, כידוע שכל ימיו היו ביסורים, ובהזדמנות אחרת שמענו מהרב זללה"ה שהוא סיים את המשפט {מעצמו} בנוסח זה "אצלי הכל לא כמו שאני רוצה - אני לא לומד כמו שאני רוצה ולא מתפלל כמו שאני רוצה". - כלומר הכונה היתה על רצונותיו הרוחניים, {ובהקשר לזה ניתן להזכיר מה שפירש הרב זללה"ה מה שאומר דוד המלך "שֶׁשׁ אָנֹכִי עַל אֲמָרְתְּךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב", ולמה לא כתוב כעל שלל רב, וביאר שאצל דוד המלך בעצמו לא היתה לו שמחה על שלל רב, אלא השווה את שמחתו על דברי תורה כשמחה של איש אחר שמוצא שלל רב}.

והנה החזון איש עם כל מה שהוא "לא לומד" כמו שהוא רוצה ו"לא מתפלל" כמו שהוא רוצה, היה מלא שמחה תמיד, צריך לחיות את הסיפוק ממה שלומדים, עם כל מה שצריך ללמוד יותר ויש מה להתקדם יותר, - פעם אמר הרב זללה"ה שבעלי המוסר מלמדים "עבדו את ד' ביראה ורעדו ברעדה", והחזון איש לימד אותנו "וגילו ברעדה".

ובדור הזה צריך להחדיר את זה יותר ממה שהיה נצרך בעבר, משום שבעבר חיו את כל היהדות כהבדל בין היהודי לגוי, ואף גם זאת שבדור שלפנינו היו אנשים שחיו יותר את המסירות נפש, וזה גם בגלל סבל היהודים שבין הגויים, והיום יותר רדוד הענין הזה וצריך יותר 'להחיות' אותו, ולא ליתן מקום ליצר הענוה האומר מי אני ומה תורתי.

## מעשים מוגדרים

מן הראוי להחדיר את הרגש הזה על ידי מעשים מוגדרים, אם בסיפורים על צדיקים או קריאת אמונה וביטחון או קובץ אגרות, ואין הכונה לעשות דברים גדולים וכבדים,

אלא להחדיר את המושגים הבסיסיים הפשוטים היסודיים, של מטרתנו בעולמינו, ועד כמה טוב חלקינו, להכניס את החלק החיובי האמיתי שחינו בנויים עליו.

אומרים בשם הגרי"ז מבריסק ז"ל שהוא חינוך את הילדים שלו עם סיפורי צדיקים, וכן יש שמועה בשם מרן החזון איש זללה"ה שהנהגות החכמים ז"ל הם הספר מוסר הטוב ביותר, - הסיבה לכך היא מה שהיה הרב זללה"ה אומר בשם מרן החזון איש זללה"ה שהמציאות היא שכשאדם קורא בספר מוסר את שלילת הדברים השליליים, לעולם איננו מעלה על דעתו שהדברים נאמרים אליו, כל דבר שהוא קורא הוא מיד יודע לומר על מי הדברים אמורים, הענין הזה מכוון במדויק כלפי ראובן, וזה כלפי שמעון<sup>9</sup>, מה שאין כן כאשר שומע סיפור על אדם אחר בדור אחר, וכנהגה טובה, זה לא בא עם הביקורת המצויה כאדם הקורא את הדברים כדברי מוסר, שהוא מיד מגן על עצמו, ומכוין את הדברים כלפי אחרים, אבל כשקורא דברים טובים ושכחי חז"ל וגדולי רבותינו, הוא מקבל מושגים גבוהים יותר, ונמשך מרצונו להדבק בהם, וכשהוא מטה אזנו, הוא יכול להתחבר ולהתחזק מכך.

ואין הכוונה להתייחס בדיבורי ההשקפה למה שקורה היום, אלא באופן כללי להחזיר את הנפש היהודית שהיתה פעם, ואדרבה כשמחברים את הדברים למציאות של עכשיו יש בכך חסרון, שעלולים מיד להגרר לדיבורים שלא צריך לדבר, לשון הרע ורכילות, רק לחדד את היסודות האמיתיים והמקוריים של מה שאדם מרויח ממצוה. וכן בכל העניינים של בין אדם לחבירו כגון ויתור וכיוצא בזה, לחדד מי הוא המרויח בויתור ומי המפסיד.

<sup>9</sup> והוסיף מרן החזון איש זללה"ה שאם הוא היה כותב ספר מוסר הוא היה מסדר את כל הדברים השליליים כדברים חיוביים, [למשל, במקום להפליג בגנות הקפדן, היה מסדר המידה הזו בלשון חיובית, כגון שצריך שיהי' סדר בעולם, ואם תעיר לחברך ותעמיד אותו על מקומו, מיד כשצריך, לא יהיו לך עמו עניינים לא טובים, והעולם יעמוד על תילו, בסדר הראוי, בשלוי, ואדרבה בגלל שאתה מוותר לו פה ושם נגרמים כל הצרות והמחלוקות, וכיוצא בזה]. כל הדברים לפי הטענות שהאדם מצדיק את עצמו כשעומד בפני נסיון, ואז כשהאדם בתחילה מסכים עם הדברים, בסופו של דבר הוא יבין שמכוון אליו ועמוד על טעותו. ומרן זללה"ה סיים ע"ז, וא"ת איך מותר לכתוב ספר כזה, תשובה, בשער הספר יהא כתוב חיברו היצר הרע, הוא השטן הוא מלאך המות.

## ג. חג הסוכות

### ראשון למנין עונות – השלמת הטהרה

”וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עֵבֶת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ד' א' - לְהִיכֶם שְׂבַעַת יָמִים”.

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן - בטור סימן תקפ"א הזכיר דברי המדרש, ששואל למה נחשב חג הסוכות ביום הראשון, וכי ראשון הוא והלא חמשה עשר הוא<sup>10</sup>, והתשובה היא שהוא ראשון לחשבון עונות, לאחר טהרת יום הכיפורים, היום הראשון של סוכות הוא היום הראשון שמתחילין למנות בו את העונות, ומתפרש משום שעד עכשיו אין עונות משום שהכל נמחק ביום הכיפורים, ואחר כך בין יום הכיפורים לסוכות אין זמן לעשות עונות שעסוקים וטרודים במצוות ומסתמא אין עושין עונות<sup>11</sup>.

אבל כשמעיינים בדברי המדרשים רואים מעבר לכך, שבאמת חג הסוכות זהו הגורם שיהיה ראשון למנין עונות, משום שארבעת המינים הם השלמת הכפרה של יום הכיפורים, ולכך הוא ראשון למנין עונות, ולאחר נטילת ארבעת המינים הקדוש ברוך הוא אומר עד עכשיו הכל מחול ומעכשיו נתחיל חשבון חדש.

וז"ל מדרש תנחומא וכן הוא בפסיקתא ועוד מדרשים, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וְכִי רִאשׁוֹן הוּא, וְהֵלֵא יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר הוּא, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אֲלֵא רִאשׁוֹן הוּא לְחֻשְׁבּוֹן עוֹנוֹת, רַבִּי מְנַי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסַכְנִין בְּשֵׁם רַבִּי לוי אָמַר מִשָּׁל לְמָה הִדְבֵּר דּוֹמָה, לְמִדִּינָה שֶׁהִיָּתָה חֵיבֵת לִפְס [חוב] לְמַלְאָה, וְהִיָּה הַמְּלָאָה מְשַׁלֵּחַ לְגִבּוֹתָהּ, וְלֹא הִיָּתָה נּוֹתֶנֶת, שֶׁהִיָּה שְׁטָר גָּדוֹל, כִּן פֶּעַם הָרִאשׁוֹן, וּפֶעַם שֵׁנִי הִיָּה מְשַׁלֵּחַ לְגִבּוֹתָהּ, וְלֹא הָיוּ נּוֹתֶנִין, מָה עָשָׂה הַמְּלָאָה, אָמַר לְבָנִי פְּלִטְרִין שְׁלוֹ, עָמְדוּ וְגַלְּףוּ עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁהָיוּ

<sup>10</sup> עיין פרישה וט"ז שם ועוד אחרונים בביאור הדקדוק.

<sup>11</sup> כמ"ש בט"ז בהקדמה לסימן תקפ"א ועוד אחרונים.

הולכין כמו עֶשֶׂר מִלִּין, שְׁמַעוּ בְּנֵי הַמִּדְיָנָה, מָה עָשׂוּ, הַתְּחִילוּ גְדוּלֵי הַמִּדְיָנָה יוֹצְאִין לְאַפְנָטִי שֶׁל מֶלֶךְ, אָמַר לָהֶם: מִי אַתֶּם, אָמְרוּ לוֹ: בְּנֵי מִדְיָנָה פְּלוֹנִית אָנוּ שֶׁשָּׁלַחַת לַגְבוּתֵינוּ, אָמַר לָהֶם: וּמָה אַתֶּם מִבְּקָשִׁין, אָמְרוּ לוֹ: בְּבִקְשָׁה מִמָּךְ עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד, שָׂאִין לָנוּ מָה לִּתֵּן, אָמַר לָהֶם: בְּשִׁבְלֶכֶם אָנִי מֵנִיחַ לָכֶם מַחְצָה, עַד שֶׁהוּא בָּא, יֵצְאוּ בְּרִיּוֹנֵי הַמִּדְיָנָה, אִף הוּא קָדָמוֹ אוֹתוֹ כְּמוֹ חֲמֹשֶׁה מִלִּין, אָמַר לָהֶם: וּמִי אַתֶּם, אָמְרוּ לוֹ: בְּנֵי הַמִּדְיָנָה פְּלוֹנִית שֶׁשָּׁלַחַת לַגְבוּת וְאִין לָנוּ כַּח לַעֲמֹד, אֲלֹא בְּבִקְשָׁה מִמָּךְ שֶׁתִּרְחַם עָלֵינוּ, אָמַר לָהֶם: כִּכָּר הַנִּחְתִּי מַחְצָה, וּבְשִׁבְלֶכֶם אָנִי מֵנִיחַ מַחְצָה עַל מַחְצָה, עַד שֶׁהוּא מֵהֵלֶךְ, יֵצְאוּ כָּל בְּנֵי הַמִּדְיָנָה אֵלָיו גְּדוּלִים וְקִטְנִים, אָמַר לָהֶם: מָה אַתֶּם מִבְּקָשִׁים, אָמְרוּ לוֹ: אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ, אִין לָנוּ כַּח לִתֵּן מָה שֶׁאָנוּ חִיָּבִים לָךְ, אָמַר לָהֶם: כִּכָּר הַנִּחְתִּי מַחְצָה וּמַחְצָה עַל מַחְצָה, וּבְשִׁבְלֶכֶם אָנִי מֵנִיחַ הַכֹּל, אֲלֹא מִכָּאן וְאֵילָךְ רֹאשׁ חֶשְׁבוֹן הוּא.

הַמֶּלֶךְ, זֶה מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ וְיִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בְּנֵי הַמִּדְיָנָה, אֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מִסְּגָלִין עֲוֹנוֹת כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, מָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה, אוֹמֵר לָהֶם, עָשׂוּ תְּשׁוּבָה מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהֵם נִכְנָסִין וּבָאִין בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים וּמִתְעַנִּין בּוֹ וְעוֹשִׁין תְּשׁוּבָה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹחֵל לָהֶם, וּמָה הֵם עוֹשִׁין, עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה גְּדוּלֵי הַדּוֹר מִתְעַנִּין, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹתֵר לָהֶם שְׁלִישׁ מַעֲוֹתֵיהֶם, וּמֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכַּפּוּרִים, יְחִידִים מִתְעַנִּים, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹתֵר שְׁלִישׁ מַעֲוֹתֵיהֶם, וּבַיּוֹם הַכַּפּוּרִים, כָּל יִשְׂרָאֵל מִתְעַנִּין וּמִבְּקָשִׁין רַחֲמִים אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטָר, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹתֵר לָהֶם אֶת הַכֹּל, דְּכָתִיב: כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם וְגו', מָה יִשְׂרָאֵל עוֹשִׁין, נוֹטְלִין לִוְלָבִיָּהּ בַּיּוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן שֶׁל חַג וּמַהֲלָלִים וּמַקְלָסִים לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְרַצָּה לָהֶם וּמוֹחֵל לָהֶם, וְאוֹמֵר לָהֶם, הֲרִי וּתְרַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָרָאשׁוֹנוֹת, אֲבָל מֵעַכְשָׁיו הוּא רֹאשׁ חֶשְׁבוֹן, לְכָךְ כְּתִיב: וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, רֹאשׁוֹן לְחֶשְׁבוֹן עֲוֹנוֹת.

וְהִנֵּה בְּזוֹהַר הַמוֹדֶפֶס בַּמַּחֲזוּרִים לר"ה קוֹדֵם הַתְּקִיעוֹת מִבּוֹאֵר<sup>12</sup> אֵיךְ סוֹכּוֹת הוּא הַשְׁלַמַּת יוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁמִּבְּאֵר הַמְּסוּפֵּר בַּפֶּרֶשֶׁת תּוֹלְדוֹת עַל עֲשִׂיו וַיַּעֲקֹב הוּא רִמָּז

<sup>12</sup> הַזוֹהַר מְסַבֵּיר שֶׁם עֲנִין יִצְחָק עִם הַבְּרֻכּוֹת שֶׁזֶה מְדוּבָּר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וַיִּצְחָק מִרְמַז עַל יוֹם הַדִּין, וְעָשׂוּ הוּא הַשְׁטֵן שֶׁמִּבְּאֵר מִטַּעֲמִים מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם לַהֲעִנִּישׁ וּלְדוֹן אוֹתָם, וּרְבִיקָה מֵיַעֲקֹב לֵיַעֲקֹב לְמַהֵר לַהֲכִין מִטַּעֲמִים לִפְנֵי שֶׁעָשׂוּ יָגִיעַ, וּמָה הֵם הַמִּטַּעֲמִים תַּפְלוּת וּבִקְשׁוֹת, וְזֶה הַזְמַן שֶׁל עֲשִׂי"ת עַד שֶׁעָשׂוּ יָגִיעַ בַּיּוֹם

על ימי הדין שבכל שנה ושנה, ולאחר המעשה של יעקב {בני ישראל} עם עשיו {השטן}, ושיעקב זוכה בדין, וְיַעֲקֹב נָסַע סָפְתָהּ זֶהוּ חַג הַסּוּכּוֹת וְכֵן הִגִּיעַ לְשִׁלּוֹתוֹ, ששם הוא מוֹגֵן ע"י השכינה, וניצול מעשיו<sup>13</sup>.

### טעם קביעת חג הסוכות בט"ו בתשרי

הנה שואלים היות ומצוות הסוכה היא זכר לענני כבוד, שהושיב הקדוש ברוך הוא את בני ישראל בצאתם ממצרים, אם כן למה נקבע סוכות בתשרי והרי בניסן יצאו ממצרים, ואז החל היקף ענני הכבוד, ונאמרו בזה תירוצים שונים בדברי הראשונים, ובעיקר כמו שכתב הטור אורח חיים סימן תרכ"ה וז"ל: "ואף על פי שיצאנו ממצרים בחדש ניסן לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הבורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה בחדש השביעי שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה".

ובשם הגר"א איתא שזמן חג הסוכות הוא דוקא בט"ו בתשרי, משום שכשחטאו ישראל בעגל נסתלקו ענני הכבוד, ואז הכירו בחטאם וחזרו בתשובה והתענו ארבעים יום, ועוד ארבעים יום עד יום הכיפורים, סיומם של הארבעים יום היה כאשר ביום האחרון החליטו שלא לאכול בלילה אלא להמשיך את הצום, [וזה היה ביום הכיפורים, ובזכות זה נקבע היום הזה ליום של סליחה וכפרה לדורות].

ולמחרת יום הכיפורים בי"א תשרי נתברשו שנתקבלה תשובתן על ידי שנצטוו על עשיית המשכן, ויקהל משה את כל עדת ישראל, ובישר להם שהקדוש ברוך הוא

---

הכיפורים בינתיים חוזר יעקב בתשובה ומרבה בתחנונות ותפלות והקדוש ברוך הוא סולח לו, ואז מקבל יעקב את הברכות, ואחרי שהתחבר יעקב להקדוש ברוך הוא באהבה זה רמז לדין של יצחק שהפך לאהבה וברכה שבידך את יעקב, מגיע עשיו עם כל העובדות, והוא רואה שלא מקבלים אותם, והוא שוטם את יעקב, ויעקב שולח לו דורון זהו השעיר לעזאזל, ואז נהפך עשו לאוהב של יעקב.

<sup>13</sup> וכן איתא ברעיא מהימנא שישאל יושבים בסוכות ברזא דהימנותא, והם יושבים בלא פחד כלל כי השטן פירש מהם, כמבואר בעשיו שיעקב שילח אותו עם הדורון, ויעקב נסע סוכותה.



שוב חפץ לשכון בתוכם, והכריז על ההזדמנות הגדולה להיות שותף בתרומה למשכן, שהוא קירובן של ישראל לאחר העגל, כולם רצו להיות חלק מן המשכן ולזכות ליטול חלק בהשראת השכינה.

ומיד התחיל איסוף התרומה, ונמשך עוד שני ימים, שכך כתוב וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נִדְבָה "בַּבֶּקֶר" "בַּבֶּקֶר", הרי י"ג תשרי, ואז וַיֵּצֵאוּ מִשֶּׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֵל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לְתֵרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעָם מִהֵבִיא.

**ובי"ד בתשרי** נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במנין ומשקל, **ובחמשה עשר בתשרי** התחילו לעשות, ואז חזרו הענני כבוד ולכך אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי בדוקא הוא זמן זה.

**בענין זה יש מוסר השכל גדול**, לא לדחות שום מצוה המזדמנת, אף לא ליום אחד!! במלאכת המשכן הרי כל אחד מישראל רוצה ומשתוקק שיהא לו חלק בו, עם ישראל אחרי שנצטערו ונתאבלו מאוד על חטא העגל, וחזרו בתשובה בצום של ארבעים יום זכו למחילה, ובזכות זה זוכים שוב להשראת השכינה בתוכנו, ונצטוו לבנות משכן, והנה לאחר יומיים מכריזים שכבר מאוחר וכבר אין אפשרות להביא!! - והנה בודאי היו הרבה מישראל שתכננו להביא לתרומת המשכן, אלא שהמתינו כמה ימים להתארגן, כמו שביארו חז"ל על הפסוק "ויכלא העם מהביא" שהוא מלשון בית כלא, שבהכרח נעצרו ונמנע מהם להביא, **ובהתעצלות זו של יום אחד הפסידו את זכותם להיות שותפים בהקמת המשכן!!!**

עלינו לחיות את חיי הנצח באופן מוחשי, לדעת "להרגיש" את הנצחיות שבחיים, שכל פעולה ופעולה מכריעה את מעמדנו לעולם ועד, ושהשבעים שנה הללו הם רק שעה קלה שתעבור כיצד שתעבור לעומת הנצח נצחים, **ושבמהירות גדולה ההזדמנות הזו נגמרת!!!**

האדם אינו יכול לחשוב כשיתקרב ביאת משיח הוא יתפוס את עצמו, אין זמן כזה, פתאום יבא, זה דבר שיכול להיות מיד, וודאי יהיה, וצריך להיות בקרוב, ולא יהיו הכנות, **והחכמה היא לתפוס את עצמו ברגע זה!!!**

## לכתך אחרי במדבר

הנה טעם מצות סוכה היא זכר לענני כבוד, כמו שכתוב בפרשת אמור, "בַּסֹּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים ... לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֹּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם...", [ועיין סוכה י"א ב'], והנה במסכת עבודה זרה מבואר שלעתיד לבא יטענו הגויים שלא נתנו להם את המצוות ולכן לא קיימום, והקדוש ברוך הוא משיב להם על טענותיהם, ואעפ"כ אומרים לפניו רבש"ע, תן לנו עתה את התורה מראש ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת, אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, משום שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו, ונקראת מצוה קלה, משום שאין בה חסרון כיס, מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, עיי"ש.

ויש לשאול מה שייכת מצות סוכה באומות העולם, הרי כל הענין של סוכות הוא לזכור את החסד של ענני הכבוד שהיו לישראל ביציאת מצרים, ואפשר להטעים שאמנם אינם שייכים בענין של "כי בסוכות הושבתיו", מכל מקום יש במצות סוכה גם ענין של לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר, שעוזבין היישוב לדור באהלים וסוכות כמצוות השם, וזהו המבחן עד כמה מתמסרים למצוות לעזוב את בתיהם לדור בסוכות, רק משום שכן נצטוונו.

## ד. מעלת הסוכה

### הסוכה כבית השם מדאורייתא

קדושת הסוכה גדולה מאוד, שהיא נקראת כבית ה' מדאורייתא, ולכן הסכך נעשה כקדשי שמים וכקרבן חגיגה, כך מפורש בגמרא ביצה ל' ב' ולמדו כן מן הכתוב<sup>14</sup> "חג הסוכות שבעת ימים לד'", ולשון הגמרא שחל שם שמים על הסוכה, ואמרו שהיא כקרבן חגיגה<sup>15</sup>, וכך הוא רצון התורה בעיקר מצות סוכה שתהא הסוכה בקדושתה כבית ד', ולכן החלק הגשמי שהוא הסכך מוקדש לשמים.

והקדושה הזו קובעת הלכה, שאסור מדאורייתא ליהנות מן הסכך<sup>16</sup>, כגון לקחת קיסם לשיניים מהסכך וכל כיו"ב, אבל שימושי דירה מותר לעשות בהם, כגון להשען על הסכך, כי זוהי המצוה לדור בסוכה, ויתבארו פרטי הדינים להלן.

### דיני קדושת הסוכה

א"ה, ראיתי להעתיק בזה הדינים העולים מסוגיא דהוקצה למצוותו.

א. עצי סוכה אסורין בהנאה כקדשי שמים וכקרבן חגיגה כל שבעת ימי החג, ואסור להסתפק מהם ליטול עץ לצרכו, ולחצוץ שיניו בקיסם מהסכך, וכל שימושים שאינם תשמישי דירה, איסור זה מדאורייתא והוא פוקע מאליו לאחר החג. - ביאור המצוה שהסוכה נקראת כבית ד' והיא מקום קדוש, ולכן הדברים המהווים את הסוכה חל עליהם דיני קדשי ד'.

---

<sup>14</sup> יש לעי' איך דורשים דבר זה מלד' ומחג, הרי בכל הרגלים כתוב חג וכתוב לד', ועשית חג שבועות לד' חג המצות לד', ואפשר דהדיוק מפני שכתוב אחד אומר חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, וכיון שכתוב אחד אומר לך וכתוב אחד אומר לד', ש"מ לדרשא אתא, וריב"ב הוסיף שהדרשא מתפרשת דומיא דחגיגה שהיא קדשים קלים ויש בה איסור הנאה מדאורייתא.

<sup>15</sup> וכמו שנקטו הראשונים, וכלשון הרמב"ן "ועצי סוכה הקדש גמור לשמים הו'".

<sup>16</sup> והאיסור הוא בסכך ולא בדפנות משום שהחילוק בין בית לסוכה הוא בסכך, ולכן הדפנות אינם מתקדשות, אבל באמת ענין התקדשות הסוכה הוא המקום המקודש שהוא מעון לשכינה, ואין הענין בסכך עצמו שהקדושה מחמתו, אלא שחלות הקדושה באופן מעשי חל רק על הסכך שהוא המהווה את השינוי של המקום מבית לסוכה.

ב. עצי סוכה היינו הסכך, אבל הדפנות נחלקו הראשונים אם הם אסורין, [ובסברא אם הסיר תקרת הבית וסיכך עליו הר"ז מחודש לומר שכותלי הבית נתקדשו], ונחלקו האחרונים בדעת האוסרים אם זה מדאורייתא, - קרקע הסוכה אינה נאסרת.

ג. אין לחלק בין כמות הדפנות ובין עובי הסכך<sup>17</sup>, הכל נאסר באותו חומר מדאורייתא<sup>18</sup>, בתחלת ליל יום טוב ראשון או באמצע החג בשעה שנכנס בה לקיים המצוה, ע"י דין ז'.

ד. אין תנאי מועיל בגוף הסוכה להתירה בהנאה<sup>19</sup>.

ה. מותר להשתמש בסכך שימושי דירה, כגון להניח בגד ע"ג הסכך להתייבש, שכל ישיבה של דירה מצוה היא ולצורך זה הוקצה מתחלה, ואין צ"ל שמותר להשען על הדפנות ולתלות מנורה ע"ג הסכך, - סיכך בהדסים וכיו"ב אסור להריח בהם, ויש מקילין, ומותר ליכנס בסוכה אף על פי שנהנה מן הריח, ולא אסרו אלא כשמתקרב להריח שנראה כמשתמש בהם.

ו. סוכה שנפלה או ענף שנפל אסור להשתמש בו, אפילו באופן שא"א לחזור ולבנותה, ונחלקו הראשונים אם אסורה מדאורייתא או מדרבנן.

ז. הסוכה נאסרת מאליה בכניסת ליל יום טוב ראשון, והרמ"א כתב שאינה נאסרת אלא כשנשתמש בה למצוה, ויש להחמיר, וה"ה אם בנאה באמצע החג נאסרת מיד או בכל שעה שנכנס בה, ואין חילוק בין בין השמשות הראשון לכל שעה משבעת הימים וכדעת הרמב"ן.

ח. סוכת גנב"ך ורקב"ש {כלומר סוכה שאינה מיועדת למצות סוכה} שנכנס לשם באופן עראי אינה מתקדשת, ואם קיבלה מן הגוי לכל ימי החג מתקדשת, אבל בסוכה שלו כיון שעשאה למצות סוכה אף על פי שדעתו לישב רק מקצת ימי החג מתקדשת.

<sup>17</sup> אם הדפנות בשלישית רק טפח או ארבע שלימות, וכן בסכך אין חילוק בין סכך עבה וסוכה רחבה.

<sup>18</sup> ולמ"ד דפנות מותרות נפ"מ רק בסכך.

<sup>19</sup> ולא אמרו אלא בנויין.

ט. אסור לסתור סוכתו שלא לצורך המצוה, ואם רוצה לישב במקום אחר מסתבר שמותר לפרקה ולבנותה במקום השני, וזה באופן שהצורך מתיר מלאכה זו בחול המועד, - ואין להוריד חלקים מן הסכך משום שמבטלן ממצותן<sup>20</sup>.

א"ה, עיין להלן הובא דיני קדושת נוי הסוכה.

## להעריך את הזכות לישב בסוכה

ויש ללמוד מזה ערך כל רגע של ישיבה בסוכה, שעניינה להמצא בבית השם ממש<sup>21</sup>, ומקיים בכך מצות עשה דאורייתא בכל רגע של ישיבה בסוכה, ומברכין על כל רגע של ישיבה בסוכה<sup>22</sup> אֲשֶׁר קִיְּדָשְׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּנוּ לישב בסוכה, וכן ראינו אצל רבותינו ז"ל שדקדקו לישב בסוכה בכל היום, ולא לצאת ממנה בלא צורך.

נתחדש במצות סוכה ענין מיוחד שגם בשינה הרי הוא מקיים מצות עשה בכל רגע, - הרב ז"ל היה מזכיר הענין המיוחד הזה, שיש מצוה ב"שינה", שזה הדבר שהכי רחוק שיגיע גמול עבורו, שאין בשינה פעולה ועשייה וכולו אומר ביטול ועצלות, ואעפ"כ מקבלין שכר על זה.

ובסוכה כ"ח ב' "תנו רבנן כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי, כיצד, היו לו כלים נאים - מעלן לסוכה, מצעות נאות - מעלן לסוכה, אוכל ושותה ומטייל בסוכה ומשנן בסוכה"<sup>23</sup>.

<sup>20</sup> ותנן סוכה מ"ח א' גמר מלאכול לא יתיר את סוכתו, ופרש"י מפני שאם יצטרך לאכול צריך סוכה, ואפשר שיש איסור לבטל הסוכה שנקרא עליה שם שמים.

<sup>21</sup> ובודאי יש מזה השפעה גדולה של קדושה ושל הבנת התורה.

<sup>22</sup> היינו אם נכנס לסוכה כדי לישב בה רגע אחד, וכמ"ש הגר"א דאפילו מאה פעמים ביום חוזר ומברך.

<sup>23</sup> ז"ל השולחן ערוך סימן תרלט סעיף א' - ד: "כיצד מצות ישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה וישן ומטייל ודר בסוכה כל שבעת הימים, בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה. וכל שבעת ימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע, כיצד, כלים הנאים ומצעות הנאות, בסוכה כו', ... אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה, בין ביום בין בלילה, ...ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפי' מים, הרי זה משובח, ...כל שבעת הימים קורא ולומד בתוך הסוכה, וכשמבין ומדקדק במה שיקרא וילמוד, יכול ללמוד חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו מיושבת עליו. המתפלל, רצה מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה".

למדנו גודל חשיבות הישיבה בסוכה בכל רגע, הן מבחינת המצוות עשה שמקיים בכל דבריו הגשמיים של אכילה ושינה וטיול, והן מבחינת כח קדושתה שמשפיע עליו, ולכן היה ראוי להקפיד מאוד שלא להפסיד אפילו רגע מיישיבה בסוכה, אלא שצריך לנהוג בתבונה באופן שלא יפסיד על ידי הדקדוק הזה את הכעין תדורו, ולהפוך להיות מצטער בקיומה, כמו שיתבאר.

ועיין עוד בספר יסוד ושרש העבודה שהביא מדברי הזוהר עניינים נשגבים על המעלה העצומה של היושב בסוכה שהיא "צילא דמהימנותא" ושהשכינה פורסת כנפיה עליו מלמעלה, ואברהם וחמשת הצדיקים ודוד המלך קובעים מגוריהם עמו, ושיצא מכלל ארור לכלל ברוך.<sup>24</sup>

ועיי"ש עוד שהאושפיזין מתארחים במקום הקדוש הזה, ומשפיעים בזה ברכה וקדושה להיושבים בסוכה.

### רצון התורה שידור בה כנביתו

ומבואר בגמרא סוכה כ"ו א' כ"ח ב' שאף שמצוות סוכה בכל רגע, מכל מקום אין מחוייבים בזה אלא כדרך שאדם דר בביתו, וכשם שמותר לו לצאת מביתו להתפלל וללמוד בעיון, כך מותר לו לצאת מסוכתו לצורך כך, ולמדו כן מן הכתוב "בְּפֶסַח תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֹשֵׁבוּ בְּפֶסַח", תשבו היינו כעין שתדורו

<sup>24</sup> וז"ל יסוד ושרש העבודה שער יא פרק יג בזה"ק פ' אמור דף ק"ג ע"א: {דאליעזר שהיה בכלל ארור כנען כיון ששימש את אברהם וישב בצילא דמהימנותא, זכה לצאת מהקללה עד שנאמר בו בא ברוך ד'}. דכל מאן דיתיב תחות צלא דמהימנותא, אחסין חירו ליה ולבנוי לעלמין ואתברך ברכתא עלאה, ומאן דאפיק גרמיה מצלא דמהימנותא אחסין גלותא לי' ולבנוי דכתיב כו', עכ"ל. ושם ע"ב ז"ל: תא חזי בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא (ר"ל בסוכה) צלא דמהימנותא, שכינתא פרסא גרפאה עליה מלעילא ואברהם וחמשה צדיקיי ודוד מלכא שוין מדוריהון עמי' הה"ד כו', {בסוכות תשבו שבעת ימים, שבעת ימים כתיב, ולא בשבעת ימים, כגוונא דא כתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, (פי' ולא כתיב בששת ימים)}, ובעי ב"נ למחדי בכל יומא ויומא באנפין נהירין באושפיזין אלין דשרין עמי' כו', {ואיתא שם בזוהר שבני ישראל במדבר הלכו עמהם שבעה ענני כבוד, וזהו בסוכות תשבו שבעת ימים דכתיב בצלו חמדתו וישבתי ופריי מתוק לחי, וצריך האדם להראות עצמו שהוא יושב תחת צל דמהימנותא, (כלומר בצל השכינה)}.

בביתכם, וביאר הריטב"א שם בשם הרמב"ן שלמדו כן מלשון "האזרח", שבא לומר שלא יתחייב בסוכה אלא מי שהוא כאזרח רענן בביתו<sup>25</sup>.

**ואם תאמר** אף שאין חיוב בכך מכל מקום הרי אם יושבים בסוכה מקיימים מצוות עשה ולמה אין אנו מתפללים בסוכה, ולמה יוצאים לטייל לשמחת הרגל, הרי מפסידים כל רגע מצוה, **תשובה:** שרצון התורה שהאדם ידור בסוכה כמו בביתו, ואם נקשור אותו לסוכה בלי לצאת רגע, הרי זה הפסד גם בקיום המצוה, כמו שדרשו חז"ל שיהיה כאזרח רענן שטוב לו בסוכה, אבל אם קר לו או חם לו בסוכה, באופן שאם היה בביתו היה מחליף לצאת לדירה אחרת שיש לו, כדי להינצל מצער החום או הקור, הרי הוא פטור מהסוכה.

וכך גם לשאר צרכיו רצון התורה שהאדם ידור בה כבביתו, ולא יהא מוגבל במצוה זו לדור בה בהכרח, ולכן מותר לטייל כמו שהיה מטייל לצאת מביתו, וכן להתפלל בבית הכנסת שזהו המקום המתאים יותר לתפילה, אין מצות סוכה מונעתו מלעזוב הסוכה כמו שהיה עוזב את ביתו.

ובאמת הוא מפסיד את המצוה וכן את המעלות של קדושת הסוכה באותה שעה, אלא שאינו כמבטל את המצוה, כיון שזהו רצון התורה שידור בסוכה כבביתו, - מיהו במקום ביטול תורה הרי מבואר בגמרא שעיונא בר ממטללתא, שאם אין לו מספיק הרחבת הדעת בסוכה הרי מצוותו ללמוד חוץ לסוכה.

## כבוד הסוכה

וחייבו חכמים לקדש ולכבד את הסוכה, ואמרו סוכה כ"ט א' שיש ליתן את כלי האכילה לאחר האכילה מחוץ לסוכה<sup>26</sup>, וכתבו הפוסקים שאין מכניסין לתוכה קדירות שמבשלים בהם, ולא עושים בה תשמישי בזיון, - ולפי מה שנתבאר לעיל שהסוכה היא כבית השם, בית שהוא מקודש לשמים כקרבן חגיגה, היה מן ראוי

---

<sup>25</sup> וז"ל הרמב"ן פרשת אמור פכ"ג "ויתכן שיאמר כל אשר כאזרח רענן בביתו, להוציא מפרשי ימים והולכי על דרך".

<sup>26</sup> ונפסק בשו"ע סימן תרל"ט ס"א, ובמ"ב סק"ה שהחמירו בקדירות אף קודם אכילה, וברמ"א שם בשם ארחות חיים שאין לעשות שום תשמיש בזוי בסוכה שלא יהיו מצוות בזויות עליו.

שלא לעשות בה דבר חולין כלל רק ללמוד ולהתפלל, כראוי לבית המקודש לד', אלא ששימושי דירה הם חלק מהמצוה שחייבה תורה לעזוב ביתו לדור בבית ד', ואם לא יוכל לדור בה בשלימותו נמצא שלא יצא מדירת ביתו של כל השנה לדור בסוכה, ורצון התורה שיעזוב ביתו, וזה מחייב ליתן לו לעשות בה כל צרכי דירה במקום ביתו, - אבל באמת אין זה ממעט מכח קדושתה, אלא שיסוד המצוה מחייב לנהוג בה דיורי חולין.

וז"ל משנה ברורה סימן תרל"ט סק"ב "וכן אם ירצה לספר עם חבירו יספר בסוכה דסוכתו צריך להיות כביתו בכל השנה וכמו שמסיים המחבר, ולפי שקדושת הסוכה גדולה מאוד ראוי למעט בה בדברי חול ולדבר בה כי אם קדושה ותורה וכל שכן שיהיה זהיר מלדבר שם לשון הרע ורכילות ושאר דיבורים האסורים. ובשער הציון שם סק"ד הוסיף ומכל מקום כשהוא צריך לדבר מעניני עסק אין לו לצאת מסוכה בשביל זה, דבישיבתו שם אף בעת דיבורו הוא מקיים מצות ישיבה בסוכה".<sup>27</sup>

### דירת הסוכה

מבואר בגמרא דבכלל מצות סוכה לדור בה כאילו אין זה רק לשבעה ימים אלא היא כעת ביתו הקבוע, כמו שאמרו כ"ח ב' דירתו קבע כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה, וכן מבואר שיש מצוה לתלות בה נוי סוכה, כמבואר בסוכה י' א'.

ויש להשתדל שתהיה הדירה בה נוחה ככל הניתן, ולהשקיע בזה ממון וטירחא, שלא יחסוך מפני שבסך הכל זה לשבעה ימים, - ובזמנינו שהמרפסות שבבית המיועדות לסוכה קטנות, נוצר מצב שיושבים בסוכה רק כפי ההכרח למצות אכילה ושינה, ויש להכין כסא נוח ושלחן מסודר, בכל מה שאפשר להנעים את הישיבה בסוכה שלא תהא כדירה בעל כרחו, ואפשר להכין סוכה נוספת למטה בחצר מסודרת וסגורה עם דלת, ללימוד וישיבה מרווחת, ולפי גודל הענין במצוה זו שוה

---

<sup>27</sup> א"ה, וז"ל מטה אפרים הלכות סוכה "ולפי שמצות סוכה חשובה כל כך ראוי שלא לדבר בה כי אם קדושה וד"ת, ויזהר מאוד שלא לדבר בסוכה דברים אסורים ח"ו (כמו דברים בטלים או לה"ד ורכילות) וכן יזהר מאוד שלא יכעוס בסוכה משום דכל זה הוי בזיון לסוכה ולקדושתה וישב בה בדרך ארץ כמו שיושב בפלטין של מלך ולפני מלך כו', עיי"ש.



להשקיע מחשבה וממון להדר בזה, ואין ספק שזה בכלל הוצאת שבת ויו"ט שישלמו לו מן השמים, וטוב להשקיע בזה שנה אחת בדבר טוב ויפה שיהא לו קיום לשאר שנים.

## נויי סוכה

שבת קל"ג ב' תניא זה א - לי ואנוהו - התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, כו', - ובסוכה י' א' תניא סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמין<sup>28</sup> ובסדינין<sup>29</sup> המצוירין, ותלה בה אגוזין, שקדים, אפרסקין ורימונים, פרכילי ענבים ועטרות של שבולין, יינות שמנים<sup>30</sup> וסלתות כו', מבואר שהיו רגילין לעטר הסוכה בסדינים המצוירין ובתליית פירות וכיו"ב לקישוט, - וכ"כ במשנה ברורה סימן תרל"ח ס"ק י"א מאליהו רבא בשם ספר חסידים ובשם השל"ה שמצוה לתלות נויי סוכה ומצוה לייפות הסוכה בקרמין ובסדינין<sup>31</sup> כו', וכן נהגו כל ישראל ליפותה בקישוטיין<sup>32</sup>.

א"ה, ראיתי להעתיק בזה דינים העולים בדין נויי הסוכה מסוגיא דהוקצה למצוותו. א. נויי סוכה דינם כתשמישי מצוה ונאסרין כל שבעת ימי החג, ולכן אם תלה פירות אסור לאכלן עד לאחר החג, וכן מגורת נוי אסור להשתמש בה במקום אחר, וכן אסור להריח בהדסים התלויים בסוכה, אתרוג התלוי מותר להריח בו ואסור לאכלו.

<sup>28</sup> רש"י: **בקרמין המצוירין** - מעשה אורג, כגון בגדי צבעונין, {בדים מעוטרים בצבעים וצורות}.

<sup>29</sup> רש"י: **ובסדינים המצוירין** - שצורתן בולטת כגון מעשה רוקם, או מעשה אורג, {בדים שיש עליהם רקמה בולטת}.

<sup>30</sup> רש"י: **יינות שמנים** - נותנין בכוסות של זכוכית לנוי.

<sup>31</sup> וז"ל המ"ב שם: **כדי לנאותה** - ואם יודע שהילדים יאכלו מהם מוטב שלא לתלותם שינתקו החוטים ויבואו לידי חלול שבת וגם שמא יבואו לאכלם אכן אם יכול לתלותם בגובה שלא יוכלו הילדים להגיע לשם או שאין לו ילדים מצוה לתלות נוי סוכה [א"ר בשם ס"ח רס"ג] גם בשל"ה כתב דראוי ליפות הסוכה בקרמין וסדינין ולתלות בה פירות חשובין.

<sup>32</sup> וז"ל הרשב"א בתשובה ח"א סימן נ"ה "...כדי שתערב עליו דירתו... לפי שאין אילו לעיקר סכך אלא להתנאות ולהנעים עליו ישיבת סוכה ומצוה. ולא עוד אלא שהוא מצוה מן המובחר להעלות שם כליו הנאים לחבב את המצוה ושתהא דירתו ערבה".

איסור זה מדרבנן, וביארו בגמ' הטעם שלא יהיו מצות בזויות עליו, דהיינו שאדם צריך להתייחס לחפצא דמצוה כדבר קדוש לד', ואמנם קדושתו רק בזמן המצוה, וכדאשכחן בסוכה שקדשוה מן השמים, ובשאר מצות קדשום חכמים שהאדם ירגיש שמצות ד' היא דבר חשוב ומקודש, שאנו מתקדשים בו, ולא כחפצי הדיוט שלנו.

ב. כל נוי המחובר לסוכה בין לסכך בין לדפנות מתקדש עמה, ואפילו חיבר עמוד בארץ וקבע בו פירות לנוי מתקדשין, אף על פי שהעמוד אינו מחובר לדופן או לסכך, שכל נוי הקבוע ומחובר לסוכה נאסר, ואפילו שטיח מצוייר המחובר לקרקע הסוכה מתקדש עמה. - המסמרים והסיכות שתולים בהם את הקישוטים, אפשר שהם בגדר תשמיש דתשמיש ומותרין. - קשוטים תלושים ועציצים אינם נאסרין שלא נעשו חלק מהסוכה, והרי הם ככלים נאים.

ג. נוי סוכה שתלויין מבחוץ אינן נאסרין, ונוי שתלוי תחת דופן עקומה שדינו שאין ישנים תחתיו, צ"ע אם מתקדש, דלענין תשמיש בזוי תחת דופן עקומה כמדומה שציידד אאמו"ר זללה"ה להחמיר, וה"נ אם דפנות מתקדשות מדאורייתא הרי גם דופן עקומה חשיב דופן.

ד. נוי שנפל נשאר באיסורו כל שבעה, ומצוה לחזור ולתלותו במקומו, ואסור להורידו סתם כל שבעה שמבטל מצות הסוכה אף על פי שלא נהנה, וז"ל הרמב"ן שבת מ"ה א' ואפשר דאפילו בסוכה נופלת כו' אם בא להשתמש בעיטורין איכא ביזוי מצוה דהא צריך לחזור ולבנותה ולעטרה בהן, (יש לעי' מה דין נוי שנפל תוך שבעה לענין שמיני, דכיון שאינו עומד לתלותו בין השמשות י"ל דאפילו מתרמי ליה סעודה לא נאסר נוי זה, וסתמות הדברים לאיסור, ולע"כ). - עלין ופירורין שנופלין מהסוכה ונויה מסתברא דאסורין, ואין לנהוג בהם בזיון, ומשליכן בשדה.

ה. מסתברא דמותר להעביר נוי מסוכה לסוכה, ואפילו מסכך לדפנות, אלא שבזה יש להחמיר לדעת הרמ"א דנוי דפנות לא קדוש.

ו. נוי סוכה מתקדש בבין השמשות של כניסת החג, וכן בכל שעה מן החג משתלאה נאסר, ויש להחמיר שאפילו עדיין לא ישב בה נאסרת עם הנוי שלה, ועיין לעיל בדין קדושת הסוכה, בדעת הרמ"א בזה.

ז. אם רוצה שלא יאסר הנוי, ויהא מותר להסתפק ממנו, יתנה קודם בין השמשות של יו"ט או קודם שתולה אותו שאין מבטלן לסוכה, ומשאיר לעצמו זכות שימוש בהם לכשירצה, אבל אם ביטלן שעה אחת נאסרו כל שבעה, ויכול להתנות אפילו בשחרית של עיו"ט או קודם לכן שכל הנוי אינו מבטלו לסוכה, ואף על פי שדעתו להשאירו כך מהני תנאו, מיהו למעשה לפי הרגיל אצלנו הרי אין לנו שימוש בקישוטים, ולענין טלטולם בלא שימוש הרי בשבת ויו"ט הם מוקצים משום שהם מחוברין, ובחול המועד מותרין בטלטול בכל ענין, ואם תלה פירות מהני התנאי להשתמש בהם, (ומשכח"ל נפ"מ בקישוטים גם כן, שא"צ להחזירם בנפלו, ויכול להעבירם מהסכך לדפנות, ועוד, אלא שבאופן הרגיל אין תועלת בתנאי זה).

ח. סדינים המצויירין שרגילין להכניסן לבית בלילה מפני הגנבים כתב הט"ז דהוי כהתנו, דאל"כ יאסרו בשבת משום מוקצה, אבל אם נפ"מ רק בחול המועד, כגון שתלאן לאחר יו"ט, הרי זה שמכניסן לבית בלילה אין זה תנאי שיהא רשאי ליהנות מהן. - להזיז סדין שתלוי בו קשוטים או פירות, כדי לעבור או לפתוח חלון, חשיב טלטול כלאחר יד, וסתם קשוטים מתבטלים לסדין והו"ל כסדין המצויר בשבת דעלמא דשרי<sup>33</sup>.

ט. אחר החג הכל מותר מדיני קדושת סוכה, מיהו משום מוקצה אסורין גם בשמיני משום דאתקצאי בבין השמשות.

### זהירות בכבוד דברי תורה בנויי הסוכה

כתב במשנה ברורה סימן תרל"ח ס"ק כ"ד "אסור לחקוק פסוק בסוכות תשבו על דלעת וכיוצא בו ולתלותו בסוכה דיבוא לידי בזיון, וגם שאסור לכתוב פסוקים מן התורה אא"כ יש בהן ספר שלם כמו שנתבאר ביו"ד סימן רפ"ג ואף על גב דנוהגין היתר להתלמד בהן דוקא אבל שלא לצורך אסור".

<sup>33</sup> דה"ל כדלת שמוותר להזיזה, והנידון רק על הקישוטים שהם כתלושים בחיבור עראי הזה. - וה"ה לשחק ביולין ולנדנדו במקומו, ומי שמגביה היולין שלפני החלון כדי שיכנס אור.

ושמעתי מהרב זללה"ה שת"ב ברוך אתה בבואך שתולין בסוכה דינן כפסוק לכל דבר וצריכין כיס בתוך כיס, ויש לזהר הרבה בקישוטים שיש בהם פסוקים ודברי קדושה שצריכין גניזה, וכן נרתיקי לולב וערבות שכתוב עליהם פסוקים ומאמרים, ויש להמנע מלהכין קישוטים כאלו, ודינן אלו נתבאר בקונטרס מכבדי אכבד.

### דיני חפצי המצוות אחר החג

א. עצי סוכה [היינו הסכך והדפנות של הסוכה, אבל העושה סוכה בתוך ביתו אין נזהרין אחר החג מלעשות תשמישי גנאי בבית כנגד הכתלים], וארבעת המינים מותר לזורקן לאחר החג, דתשמישי מצוה נזרקין, אבל אסור לנהוג בהם מנהג בזיון, ואין להשליכם במקום שבני אדם דורסין עליהם, ויש לזהר שלא לדרוס עליהם, ואין להשליכם לאשפה שלנו דהוי דרך בזיון רק להשליכם לשדה, או למקום אשפה שאוספין עצים שאינם מאוסין, ואם עוטפן יפה דליכא בזיון יש להקל במקום הצורך.

ב. יש להסתפק אם גם נוי סוכה בכלל תשמישי מצוה שלא לנהוג בהם בזיון אחר החג, פשטות הדברים דגם הוא בכלל<sup>34</sup>.

ג. ומסתברא שיש חילוק בין נוי סוכה ששימושן מתכלה במצוה ואחר כך נזרקין, דבזה נעשה כל מהותן מצוה, לבין סדינין המצויירין ושאינן מצויירין שמשמשין לכמה צרכים, אף על פי ששימשו לסוכה מכל מקום בטל מהם שם נוי סוכה לאחר החג, ולפי טעם זה יש מקום להתיר גם יינות שמנים וסלתות שתלאן בסוכה, כיון ששימוש הסוכה היה בצורתן, והם משמשין בגופן לצורך הדיוט.

<sup>34</sup> דכיון שבזמן החג הוקדשו למצותן אין לבזותן, אף על פי שדברי הפוסקים נאמרו בחפצא דמצוה שציוותה תורה במין זה דניכר טפי כבוד המצוה, משא"כ בנוי שכל חפץ מתנאים להיות נוי, דסו"ס היה בהם קדושה, העירו דבשלמא בקישוטים וסדינין המצויירין ניכר כבוד הסוכה, אבל בפירות שתלאן בסוכה אין רגש לזכור בהם קדושת הסוכה, ומסתברא שאין לחלק בין נוי הניכר לאינו ניכר, אבל יתכן דנוי אינו כחפצא דמצוה בעצמו.

## ה. ארבעת המינים

### מעלת ארבעת המינים

"וְלִקְחֶתֶם לָכֶם ... וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ד' א' - לְהִיכֶם שִׁבְעַת יָמִים", מבואר כאן שמצות לקיחת ארבעת המינים היא חלק ממצות השמחה בחג, והדברים מבוארים בדברי חז"ל שעצם לקיחת ארבעת המינים היא שמחה והילול, וכן שקיום המצוה הזו מבטא את הזכייה הגדולה שזכינו בדין.

ובמדרש רבה ותנחומא פרשת אמור נתבאר שהמינים הם סימן של ניצחון במשפט, וז"ל "במי הכתוב מדבר בישראל ובגויים שהקדוש ברוך הוא דן אותן ביום הכפורים אלו ואלו נכנסין לפני המלך לדין ואין אנו יודעין מי היה מנצח, משל למה הדבר דומה לשני בני אדם שנכנסו לדין לפני המלך ולא היה יודע אדם מה ביניהם אלא המלך בלבד, דן המלך אותן ולא היו יודעין הבריות מי נוצח לחברו, אמר המלך כל מי שהוא יוצא ובידו אגין הווי יודעין שהוא נצח, כך ישראל ואומות העולם נכנסין לדין ביום הכפורים ואין הבריות יודעין מי נצח, אמר הקדוש ברוך הוא טלו לולביכם בידכם שידעו הכל שאתם זכיתם בדין, לפיכך אמר אֲזַיְרְנֶנּוּ כָּל עַצְיָיִר, לִפְנֵי ד', אימתי כִּי בָא כִּי בָא לְשֹׁפֵט הָאָרֶץ ביום הכפורים, מה ישראל עושין ממתנינים עוד חמשה ימים כדי שידעו הכל שישראל זכו", ועיין עוד במה שהועתק לעיל בביאור ראשון למנין עוונות.

ויש להוסיף בזה דהרי מבואר שארבעת המינים מרמזים את שם השם, כמבואר במדרשים ובמעשה המובא בב"י הועתקו בהערה<sup>35</sup>, אם כן הרי זה כמי שמחזיקים

<sup>35</sup> ז"ל הבית יוסף אורח חיים סימן תרנ"א, {החזון איש העתיק סיפור זה בתחילת ספרו כהתעוררות לתורה ויראת שמים}: "אם צריך לחבר האתרוג ללולב בשעת הנענוע ולנענע שניהם יחד או אם אינו מנענע אלא אגודת הלולב לבד ויד שמאלו שהאתרוג בה תהא עומדת במקומה בלי נענוע, דבר זה לא נתבאר בגמרא ולא בדברי הפוסקים אבל ה"ר מנחם מרקנ"ט כתב בפרשת אמור צריך לסמוך האתרוג עם שאר המינים שלא להפרידה מן הבנין.

וסוד זה נגלה אלי בחלום בליל יום טוב הראשון של חג הסוכות, בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי שמו הרב ר' יצחק ראיתי בחלום שהיה כותב בשם ביו"ד ה"א והיה מרחיק ה"א אחרונה מן השלש אותיות הראשונות, ואמרתי לו מה זה עשית והשיב כך נוהגים במקומינו, ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם ואשתומם על המראה ואין מבין, למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה מנענע רק הלולב ומיניו בלא

את הסמל שמניפים את שם ד', זהו מה שאמרו במדרש שהוא סימן של ניצחון, שמשבחים בשם ד' אחר שזכינו בדין, החזקת הסמל היא סימן של ניצחון, ושל כבוד: "זהו המלך שלנו!".

ועל זה נאמר ושמחתם לפני ד' אלקיכם, זה נקרא שמחה, שזה מבטא את כבוד שמים וקבלת עול מלכות שמים, וזה גם סיבה שמצינו פעם יחידה בתורה מצוה דאורייתא של "הדר", שיראה יותר יפה מלבד מה שבכל המצוות יש עניין זה א - לי ואנוהו, כי זהו כבודו של מלך, להראות כבוד שמים שמראים את כבודו של הקדוש ברוך הוא מן הראוי שיהיה בצורה יפה.

ובתהלים ק"ב י"ח "פָּנֶה אֶל תְּפִלַּת הָעֶרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם" ובמדרש תהלים "רבנן אמרו אלו הדורות שחייבין במעשיהם הרעים, ובאין ועושים תשובה ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים, ולפי שהם מחדשים את מעשיהם, הקדוש ברוך הוא בורא אותם ברייה חדשה, ומה להם לעשות, יש להם ליטול אתרוגיהן בידיהם ולולביהן וערבי נחל והדסים להלל אותך, הוי אומר וְעַם נִבְרָא יְהַלֵּל - ה'".

## נענועים

וכן מבואר שהנענועים הם כהילול וקילוס להקדוש ברוך הוא<sup>36</sup>, ואמרו בגמרא סוכה ל"ז ב' ל"ח א' על נענועים שהם לעצור רוחות וטללים רעים ושמעכבים את

---

אתרוג והבנתי פתרון חלומי וחזר בו.

ורבותינו ז"ל רמזו סוד זה בויקרא רבה אמרו שם **פרי עץ הדר** - זה הקדוש ברוך הוא שנאמר "הוד והדר לפניך", **כפת תמרים** - זה הקדוש ברוך הוא שנאמר "צדיק כתמר יפרח", **וענף עץ עבת** - זה הקדוש ברוך הוא שנאמר "והוא עומד בין ההדסים", **וערבי נחל** - זה הקדוש ברוך הוא שנאמר "סולו לרוכב בערבובת" תראה שכל המינים האלו רומזים בשם יתברך עכ"ל:

ובזה"ק פ' ויחי דף ר"כ ע"א וז"ל: תא חזי כל הנקרא בשמי (ישעיה מג, ז) כמה עילאין עובדי מלכא קדישא, דהא באנון בריין דאיהו עבד קטר לון במלין עלאין דלעילא, וכד נטלין לון לתתא ועבדי בהו עובדא אתער ההוא עובדא דלעילא דקטיר בה, כגון אזובא עץ ארז, והא אוקימנא מלי', ואית מנייהו דאחידין בשמא קדישא כגון לולב ואתרוג הדס וערבה, דכלהו אחידין בשמא קדישא לעילא כו'.

<sup>36</sup> וז"ל ספר יסוד ושרש העבודה: "...בכתבי האריז"ל מהתקונים הנפלאים והנוראים הנעשים בעולמות העליונים הקדושים על ידי הנענועים, וידע מה העבודה הזאת לנו עם קדוש, ואז בודאי יגיל וישמח שמחה

הפורענות, ואמרו שם שרב אחא בר יעקב היה אומר בשעת ההולכה והבאה "דין גירא בעיניה דסטנא" {זהו חץ בעיני השטן}, והגמרא מסיימת שאין לומר כן שלא יבא להתגרות בו.

וביארו בתוספות סוכה ל"ז ב' הטעם שמנענעים בהודו ובאנא ד', משום שיש ג' פסוקים שאומרים ב"הודו" כל יום, והם בדברי הימים א' פט"ז לג - לה "אֲזַ יִרְנְנוּ עֲצֵי הָעֵר מִלְפָּנֶיךָ ד' כִּי בָא לְשָׁפוֹט אֶת הָאָרֶץ, הוֹדוּ לָד' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, וְאָמְרוּ הוֹשִׁיעֵנו א - לֵהִי יִשְׁעֵנו וְקַבְּצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהַדּוֹת לְשֵׁם קְדוֹשְׁךָ לְהַשְׁתַּבַּח בְּתִהְלֶתְךָ", אז ירננו היינו הנענועים שעושין עם עצי היער, והפסוקים הסמוכים הם הודו והושיענו, ולכן מנענעים בהודו, ובאנא ד' הושיעה נא בלבד.

ובסוכה מ"א ב' תניא רבי אלעזר בר צדוק אומר כך היה מנהגן של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולבו בידו, הולך לבית הכנסת ולולבו בידו, קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו, קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע, הולך לבקר חולים ולנחם אבלים ולולבו בידו, נכנס לבית המדרש משגר לולבו בידו בנו וביד עבדו וביד שלוחו, והגמרא שואלת, מאי קא משמע לן, להודיעך כמה היו זריזין במצות, הנה נתבאר כאן כמה חביבות מצוה זו, עד שאפילו בתפילת שמונה עשרה אחזו הלולב, וכן מוזכר בגמרא שם שרב היה עושה כן.

## מעלתם וקושי השגתם

כתוב במשלי "שְׁלֹשָׁה הֵמָּה מִיִּטְבִּי צָעֵד וְאַרְבָּעָה מִיִּטְבִּי לָכֶת" וביארו במדרש פרשת אמור "אלו ד' מינין שכל אחד ואחד מישראל הולך ורץ ולוקח לו מהן להלל להקדוש ברוך הוא והם נראים קטנים בעיני אדם וגדולים המה לפני הקדוש ברוך הוא". - ובמדרש תנחומא שם על הכתוב במשלי "אַרְבָּעָה הֵם קִטְנֵי אֶרֶץ וְהֵמָּה חֲכָמִים מִחֲכָמִים", "אַרְבָּעָה הֵם קִטְנֵי אֶרֶץ" אלו ארבעת מינים הללו, "וְהֵמָּה חֲכָמִים

---

עצומה עד מאוד בעת הנענועים, מהתקונים הנפלאים והנוראים שנעשו על ידו בעת ההיא בעולמות העליונים הקדושים, ועושה בזה נחת רוח גדול ליוצרו ובוראו ית"ש ויתעלה זכרו לעד".

מִקְפָּמִים", שהן מתחכמין ומלמדן זכות וחיבה לפני מי שאמר והיה העולם. - עוד שם דבר אחר "אֲרִבָּעָה הֵם קִטְנֵי אֶרֶץ" אלו ארבעת המינים שהן נראין קטנים והם גדולים בכחם."

הנה הפליגו חז"ל במעלת מצות ארבעת המינים ומבואר שהם נראים קטנים לפני ישראל אבל גדולים הן לפני הקדוש ברוך הוא, ושנחשב כאילו קיים כל המצוות<sup>37</sup>, ושזכותן עתידין להיגאל<sup>38</sup>, וכן שבשכר לקיחתם בדמים עתידין להיגאל<sup>39</sup>, כמבואר בהערות<sup>40</sup>.

ומבואר בדברי חז"ל עד כמה היה קושי וטורח מרובה בהשגת ארבעת המינים, ומבואר בסוכה ל"ד ב' שלא היה מצוי שיהיה הדס שאינו קטום, ושמאל הזהיר את

<sup>37</sup> ז"ל אבודרהם: ואומר במדרש, שכל המקיים מצות אתרוג עם שלשת המינים כאלו קיים כל המצות, והטעם מפני שחשבון האתרוג עם ג' מינים עולה למנין תרי"ג.

<sup>38</sup> ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון **הרי אני נגלה לכם ראשון ופורע לכם מן הראשון זה עשו הרשע** דכתיב ביה "ויצא הראשון ובונה לכם ראשון", **זה בית המקדש** דכתיב ביה "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ומביא לכם ראשון" **זה מלך המשיח** דכתיב ביה "ראשון לציון הנה הנם ולידושלים מבשר אתן".

<sup>39</sup> "אמר רבי אבא בר כהנא משכר לקיחה אתה למד שכר לקיחה, במצרים כתיב ולקחתם אגודת אזוב בכמה הוית טימא ידידיה בד' מיני {מטבעות קטנות, לכאורה צ"ל מעי אלא שגם זה יקר לאגודת אזוב} והוא גרם לישראל לירש ביזת הים ביזת סיחון ועוג ביזת ל"א מלכים, לולב שעומד על האדם בכמה דמים וכמה מצות יש בו על אחת כמה וכמה לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון. (מדרש רבה אמור פרשה ל' א').

<sup>40</sup> עוד מובא ברש"י סוכה מ"ו ב' ומובא בהרחבה יותר במדרש בחוקותי: מעשה בחסיד אחד שמכר את ביתו ומכר כל מה שהיה לו, והוציאם למצוות, פעם אחת נתנה לו אשתו ביום הושענא רבא עשרה פולסין מטבעות קטנות, ואמרה לו לך תקנה לבניך איזה דבר מן השוק, כיון שיצא לשוק פגעו ביה גבאי צדקה אמרו הנה הגיע בעל המצוות, אמרו לו תן חלקך באותה המצוה שאנחנו קונים תכשיר ליתומה אחת, נטל את אותן עשרה פולסין ונתן אותם להם, ונתבייש לילך לביתו הלך לו לבית הכנסת, וראה שם מן אותם אתרוגים שביד הילדים ביום הושענא רבא, וששינו עליהם במשנה מיד התינוקות שומטין לולביהן ואוכלים אתרוגיהם, לקח מהם ומילא את שקו והלך לפרש בים הגדול עד שהגיע למדינת המלך, כיון שהגיע שם אירעה השעה והיה המלך חולה מעיים, ואמרו לו בחלומי רפואתך שתאכל מן אותם אתרוגים שהיהודים מתפללים עמם ביום הושענא, ואתה מתרפא, חפשו באותה שעה בכל הספינות ובכל המדינה ולא מצאו, עד שמצאו את אותן חסיד יושב על שק, אמרו לו האם יש אצלך איזה דבר, אמר להם איש עני אני, ואין אצלי כלום למכור, חיפשו בשקו ומצאו מן אותם אתרוגים, אמרו לו אלו מה הם, אמר להם מן אותם שהיהודים מתפללים עמם ביום הושענא, נטלו את השק והביאוהו לפני המלך, אכל המלך מן אותם אתרוגים ונרפא, פינו את אותו השק ומילאוהו דינרים, והביאוהו לעירו בכבוד גדול, עיי"ש במדרש המשך המעשה.



אותם שמוכרים הדסים שאם לא יורידו את המחיר, יכריז שהלכה כרבי טרפון שגם הדס קטום כשר, וממילא ירד המחיר הרבה כיון שגם הקטומים כשרים, [מבואר שם שכך סבר שמואל שהלכה כר"ט], - עוד שם ל"ב ב' מובא מחלוקת בשיעור הדס וערבה ודעת רבי טרפון שצריך חמשה טפחים, ואמר רבא שרא ליה מריה לרבי טרפון [ימחול לו ריבונו כלומר צריך הוא לבקש מחילה על דבריו, רש"י], והרי שלשה טפחים אין אנו יכולים למצא שיהיה עבות כראוי<sup>41</sup>, והוא אומר לנו באמה בת חמשה [ומטריח על ישראל, רש"י], ראינו כמה היה קשה להם למצא ג"ט משולש, עד שאמר שר"ט שבא להכביד ולהצריך חמישה טפחים, צריך סליחה על שמטריח את ישראל כל כך להשיג הדסים משולשים ארוכים שזו טירחה מרובה<sup>42</sup>.

ועוד מובא שם מ"א ב' מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, שהיו באין בספינה, ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל בלבד, שלקחו באלף זוז. נטלו רבן גמליאל ויצא בו, ונתנו לרבי יהושע כו' ונתנו לרבי אלעזר בן עזריה כו', ונתנו לרבי עקיבא, נטלו רבי עקיבא ויצא בו והחזירו לרבן גמליאל כו', ואמרו שם בגמרא שמה שאמרו שלקחו באלף זוז, להודיעך כמה מצות חביבות עליהן, - נראה שבהיותם ברומי או באחד האיים בדרך, לא היתה אפשרות להשיג ד' מינים, ור"ג שכר אדם שיטרח ויסע למרחקים ויביא לו ד' מינים, וזהו חביבות המצוה כי לפי הענין היו אנוסים ופטורים, ור"ג טרח ברעיונות והוציא הוצאות שיביאו לו ד' מינים, לפי שמצוות חביבות עליו, ובזה מיושב גם אם היה מחוייב כשיעור חומש להוציא ממון זה, מכל מקום ההשקעה להביא ממרחקים ולטרוח בכל מחיר זה היה מחביבות המצוה ולא חיוב.

והנה כבוד הוא לאדם שטורח ומחזר אחר המצוות, המאמץ, האכזבות, ההידורים והחששות, השכר על זה רב מאוד, וזהו מה שמחזק נצחונם של ישראל, וכן ראינו אצל רבותינו שטרחו הרבה מאוד סביב השגת ארבעת המינים, החזון איש בשנתו

<sup>41</sup> שיהא קלוע כמין קליעה ודומה לשרשרת כדלקמן, ורוב הארוכים הדס שוטה הם, - רש"י.

<sup>42</sup> ומסקנת הגמרא שרבי טרפון מיקל שמספיק שלשה טפחים מאמה בת חמישה טפחים שזה שתיים וחצי טפחים, מאמה רגילה, וכן נוקטים הרבה פוסקים לדינא.

האחרונה, למחרת יום הכיפורים רצה לנסוע לשוק בתל אביב לבחור לולב, ואמרו כולם שתהיה סביבו המולה בשוק, ואמר שילבש "קסקט" על ראשו שלא יכירוהו, (מדודי הגר"מ שליט"א), - הרב זללה"ה היה מתעסק בענין האתרוגים מאמצע הקיץ, והיה נוסע למקומות שיש שם אתרוגים מיוחדים, וכן הרבה פעמים נסע בצום גדליה לצפת לקנות הדסים, והרבה פעמים נסע לשוק במרחק לקנות לולבים, והיתה התרגשות גדולה סביב המצוה הזו, יחד עם זה היה כואב ונאנח על כל ביטול תורה שנגרם מזה.

## שלא יעשה הסניגור קטיגור ח"ו

מן הזהירויות העיקריות שיש להזהר בכשרות ארבעת המינים, להזהר מלולב הגזול, שיהיה קנין טוב, ושלא לקנות ערבות מילדים שאינם יכולים להקנות, ולפעמים גזול, והיה מעשה בישיבת בית מאיר שגדל שם עץ ערבות מאליו, והיו הערבות נאים ביותר, וכדי לזכות בערבות היה צריך לשלם סכום מסויים לישיבת בית מאיר, שיהא ודאי "לכם", ופעם אחת עבר שם הרב זללה"ה קודם חג הסוכות וראה קבוצת נערים תולשים כמויות גדולות של ערבות מן העץ בלי תשלום, וחרד מאוד, כי עתה יהיה השוק מלא בערבות פסולות, וכשלו רבים, ומיד מיהר לראש הישיבה הגר"ז רוטברג ז"ל ושילם לו סכום הגון תשלום כנגד כל הערבות שנתלשו.

אתרוג הגזול לא רק שאין יוצאים בו ידי חובה, אלא שהוא עושה את הפעולה ההפוכה, מפעולת ארבעת המינים, ויש על כך משל המובא במדרש, מְשַׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה. לְשַׁלִּיחַ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁהֵלֵךְ לְגִבּוֹת בְּעִיר. מְשַׁגְּבָה אוֹתָהּ, מְצָאוּ עִירוֹנֵי אֶחָד בַּדֶּרֶךְ לְסִטִּים, קָפְחוּ וְנָטַל אֶת כָּלֵיו וְאֶת הַמִּגְבָּה שֶׁהִיָּתָה בְּיָדוֹ. לְאַחַר יָמִים הָיָה לְאוֹתוֹ עִירוֹנֵי דִין אֶצֶל הַשְּׁלִטוֹן. בָּא לְשֹׁכֵר לוֹ אָדָם, שִׁילְמָד עָלָיו זְכוּת. אָמַר לִיה אוֹתוֹ הַגִּבְאִי לְאוֹתוֹ הָעִירוֹן, הִגִּד לִי מָה אָתָּה עוֹשֶׂה כָּאן. אָמַר לוֹ: יֵשׁ לִי דִין אֶצֶל הַשְּׁלִטוֹן, וְאֲנִי מְבַקֵּשׁ אָדָם שִׁילְמָד עָלַי זְכוּת. אָמַר לִיה אוֹתוֹ הַגִּבְאִי, תֵּן לִי אוֹתוֹ זָהָב וְאוֹתָן הַכֵּלִים וְאוֹתָן הָעֲבוֹטוֹת שֶׁנִּטְלָתָּ מִמֶּנִּי, וְאֲנִי מְלַמֵּד עָלֶיךָ זְכוּת, וְלִמְחָר כְּשֶׁאָתָּה עוֹמֵד בַּדִּין לִפְנֵי הַשְּׁלִטוֹן וְאָמַר לָךְ, יֵשׁ לָךְ מִי שִׁילְמָד עָלֶיךָ זְכוּת, תֹּאמַר אִישׁ פְּלוֹנִי, וְאֲנִי הוֹלֵךְ וּמְלַמֵּד עָלֶיךָ זְכוּת. נָטַל מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ זָהָב וְעֲבוֹטוֹת מִקְצָתָם וְהֵלֵךְ לוֹ. לִמְחָר כְּשֶׁהוּא

עמד לפני השלטון, אמר לו: יש לך מי שילמד עליך זכות. השיב ואמר לו: איש פלוני. אמר לו השלטון, מה זכות אתה מלמד על זה. אמר ליה: מארי, אני אומר לך דברים שעשה לי חברי זה. כשהלכתי בדרך לגבות בעיר פלוני, עמד עלי בדרך ומפחני ונטל כל מה שהיה בידי. והפלים האלו שאתה רואה בידי, הם מקצת כלי שהחזיר לי, כדי שאלמד עליו זכות. עכשו היו הכל אומרים: אוי לו לזה שנעשה סנגורו קטגורו. כך אין אדם מישראל צריך להלל בלולב גזול אלא אם כן לוקח אותו בידים, שנאמר: ולקחתם לכם. (מדרש תנחומא וכעין זה במדרש רבה אמור פרשה ל' ו').

## הידור היופי כנגד ההידור ההלכתי

באופן כללי ההידור בחלק ההלכתי קודם להידור ביופי, וכך ראינו אצל הרב זללה"ה ונזכיר כמה דוגמאות:

בשנת תשס"ט {מוצאי שנת השביעית} התעסק הרב זללה"ה הרבה סביב לולבים של מגדלים בשמירת שביעית כראוי, וכן בענין הסחורה, ואע"פ ששיקר הדין שכהיום אין קדושת שביעית בלולבים, והרבה בדקו וביירו להשיג לולבים יפים מאוד, אעפ"כ ברגע האחרון העדיף הרב זללה"ה לולבים פחות יפים שנקטפו מהפקר גמור, כדי להדר במצות שביעית.

וכן באתרוג מיוחס יותר אע"פ שיפה פחות.

בעיירה מסויימת במקום ציבורי {לא ממשלתי}, היו ערבות יפות עבור כל הציבור, אבל הרב זללה"ה חשש היות וזה שייך לגוף ציבורי, אין ברור מי הבעלים לתת רשות לזכות בהם.

## יופי הערבות

ארבעת המינים מעכבין זה את זה, ולכן יש להדר בכשרות ויופי הערבות כמו בשאר המינים, ואמנם אין הרבה הלכות בערבה וקל להשיג ערבה כשרה, אבל מהר מאוד

היא מתקלקלת ולפעמים העלים נושרים, והרמ"א כתב שרגילין להחליף ערבה כל יום, ובמאמץ מועט נותנים יופי והדר לכל האגודה ע"י התמסרות לערבות יפות.

### בדין קדושת ארבעת המינים

א. נרתיקי אתרוגים ולולבים אין בהם שום דינים, אף על פי שנעשו כדי להוסיף בכבוד המצוה כגון קופסא של כסף.

ב. אתרוג של מצוה מותר להריח בו ואסור לאכלו, הדס של מצוה אסור להריח בו, איסור זה מדרבנן כמו בנוי סוכה ואפילו התנה שיוכל ליהנות ממנו לא מהני, אבל אם ייחד אתרוג אחד ליום ראשון ואתרוג אחר ליום שני, מותר לאכלו בליל שני, וכן הדין בכל הימים.

ג. אתרוג והדס נאסרין רק לאחר נטילה שקיימו בהם מצוה, אבל לא בהזמנה לחוד, אפילו אגדו דקי"ל א"צ אגד, מיהו ברש"י ותו' משמע שנאסרין בבין השמשות של כניסת יו"ט, אבל בשו"ע סתם לקולא.

ד. אם התנה ביום שני שאינו מייחד למצוה אלא חלק מהאתרוג המעכב, ומהשאר אינו בודל, דעת תו' שמותר לאכול השאר, ויש להחמיר דכל שיצא בו לא מהני שום תנאי והכל אסור.

ו"ד. אתרוג שיצא בו בסתמא או שדעתו לצאת בו כל שבעה, נאסר לכל שבעה, ומותר בשמיני, ואפילו נטלו רק בשביעי נאסר לכל היום עד לאחר בין השמשות. - אפילו נפסל בראשון או בשני ואינו ראוי למצותו נשאר באיסורו כל שבעה.

## ו. הושענא רבא

### מהות היום

מבואר בזוהר שמי שעשה תשובה ביום הכיפורים אבל לא כפי שצריך ממתינים לו עד הושענא רבא, ולפי זה קובעים את דינו, ביום הושנא רבא נגמר הדין, ואז מוציאים את הפתקאות לידי הממונים, ואין להם רשות להשתמש בהם עד שמיני עצרת, אבל מי שנמסרה פתקא שלו למיתה, הוא מאבד מיד את הצלם, ורואים על הצל בליל הושענא רבא אם הוא יחיה בשנה זו, וזו הסיבה שהיודעים רואים בצל הלבנה אם יחיה האדם, כמו שמבואר על הפסוק האמור בענין המרגלים, שכשחששו ישראל מן הכנעניים, אמרו להם יהושע וכלב אל תִירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֹנָם הֵם "סָר צֶלֶם" מֵעֲלֵיהֶם, וביאר הרמב"ן שכבר בהושענא רבא ליל החיתום נמחק צילם של הכנעניים וד' איתנו אל תיראום, שכבר ניטל מהם כח החיות ובקל ינצחו אותם במלחמה, וכן הוא ברמ"א סימן תרס"ד שכתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בַּצֵּל הלבנה בליל הושענא רבא מה שיקרה לו או לקרוביו באותה השנה, אבל סיים הרמ"א שאין לדקדק בזה, כדי שלא לַתְרַע מַזְלִיה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בוריו, ויותר טוב להיות תמים ולא לחקר עתידות כנ"ל<sup>43</sup>. - רואים מכאן כמה ארך אפים וחסד ורחמים לפני הקב"ה, הפתקאות הן אותן שנכתבו בר"ה ונחתמו ביום הכיפורים ונמסרו בליל הושענא רבא, - כל זה הארכה שממתינים לנו שנעשה תשובה, ועדיין בשמיני עצרת עוד אפשר לעכב<sup>44</sup>, אין רשות לעשות כלום עד שמיני עצרת, ואם יעשה תשובה שלימה קורעין הפתקאות, ובשמיני עצרת אז נקבע הדין באופן סופי<sup>45</sup>.

<sup>43</sup> וכן יש בגמרא הוריות שיכולין לדעת ביציאה לדרך אם יחזור בשלום, ועדיף שלא לדעת כדי שלא ליתרע מזליה, למדנו שמזלו של אדם נחלש מכח הלחץ והחשש מהעתיד, וזה גורם אמיתי להפסד, שכן אמרו בגמרא דאדם דאית ליה מזלא ניצל יותר מהבהמה דלית לה מזלא.

<sup>44</sup> ובנוסף גם יש זכות שמחת התורה וכבוד התורה שמסייעין לקבל תשובתו.

<sup>45</sup> וזה לשון בזוהר ויחי דף ר"ד, תא חזי ביומא דדינא אתער בעלמא דקודשא בריך הוא יתיב על כורסייא דדינא למידן עלמא בעי בר נש לאתערא תשובה ויתוב מחובי דהא ההוא יומא פתיקין כתיבו ומשתכחי כולהו באחמאת ואי זכי בר נש דיתוב קמיה מאריה קרעין פתקין דעליה.

## יום של שמחה ויום של רחמים

והנה ברחמינו יתברך קבע לנו את ימי הדין כימים טובים, ושנגיל ונשמח בו יתברך ובזכות זה נזכה בדין, כך ראש השנה הוא יום טוב, והושענא רבה הוא יום טוב, וכן יום הכיפורים יום טוב. ויום של שמחה ומיד סמוך אליו חג הסוכות, - וכמו שכתב האבן עזרא על הכתוב בנחמיה על ראש השנה "כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדֹנֵינוּ וְאֵל תַּעֲצָבוּ כִּי חֲדָת ד' הִיא מְעֻזָּם", שהשמחה היא תעוז אתכם אם תקיימוה, וזהו הכתוב שם וַיֵּלְכוּ כָּל הָעָם לְאֶחָד וּלְשִׁתּוֹת וּלְשִׁלַּח מְנוֹת וְלַעֲשׂוֹת שְׂמִיחָה גְדוֹלָה כִּי הִבִּינוּ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר הוֹדִיעוּ לָהֶם, הִבִּינוּ שֶׁמָּה שֶׁשִּׁמְחִים בַּמַּלְכוּת שְׂמִים זֶה הַנִּצְחוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וזו ההצלחה שלהם.

אבל ודאי שאין זו סתירה לכך שיום הושענא רבה הוא יום של ריבוי תפילה, ולכך נקרא שמו כן הושענא רבא, כלומר יום שמרבים לומר בו "הושע נא", עד שבגמרא קוראים לערבה "הושענא", שמחזיקים אותה בשעת אמירת הושע נא, וכן שמענו מהרב זללה"ה שיום הושענא רבה הוא יום של רחמים, וכשהיתה מלחמה, שהחלה ביום הכיפורים, [ואמרו שלא התפללו על זה מספיק חזק ביום הכיפורים, אף על פי ששמעו אזעקות בזמן מנחה, משום שלא חשבו שזו מלחמה כל כך אמיתית, שעד אז הערבים היו נחותים ושפלים מכח המלחמה הקודמת והמלחמה החלה בהפתעה], היתה אמירת תהילים מידי יום בבית הכנסת, ובליל הושענא רבה אחרי תפילת ערבית, אמרו להרבות בזה מאוד מאוד לפי שהוא עת רצון.

וז"ל יסו"ה בשם האריז"ל: ואף ביום הושענא רבא ירבה בתורה, כי בו ביום מוסרין השט"ח של הגזר דין ביד הממונים להעניש כו', עכ"ל בקיצור.

---

**לבתר** זמין קודשא בריך הוא לקמיה דבר נש יומא דכפורי יומא דתשובה אי תב מחטאוי טב, ואם לא פקיד מלכא למחתם פתקין, ווי דהא תשובה בעי לאסלקא מיניה, ואי זכי בתשובה ולאו שלימתא כדקא יאות, תליין ליה עד ההוא יומא דעצרת דהוא יום שמיני דחג, ואי עביד תשובה שלימתא לקמי מאריה אתקדעו, ואי לא זכי פתקין נפקין מבי מלכא ואתמסראן בידי דסנטירא, כיון דאתמסראן בידי ודאי דינא אתעביד, ופתקין לא מהדרן לגבי מלכא, כדין צולמין אתעברו מיניה ולא אשתכח עמיה, וכיון דמתעברן מיניה הא ודאי טופסקא דמלכא יעבר עליה ויטעם כסא דמותא, ובההוא ליליא דחגא בתראה סנטירין זמינן ופתקין נטלין בתר דנטלין לון צולמין מתעברין ולא משתכחין.

## ז. שמיני עצרת

ז"ל מעשה רב: "הגאון ז"ל היה שמח מאוד בחג הסוכות וביותר בשמיני עצרת כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג על פי הסוד, ואומרים פיוטים ברנה וקול זמרה כו', ובתוספת מעשה רב: "וכן אמר על פי סוד יום קדוש ושמחה, שכל ז' ימי החג הקרבנות נגד שבעים אומות ושבעים שרים {הם המלאכים הממונים על הגוים כמו שכתוב בפסוק ושר מלכות פרס, ועוד פסוקים כיו"ב}, אשר לא כן יום שמיני עצרת שהוא דוגמת עולם הבא לעתיד שלא יתערב זר בשמחתנו<sup>46</sup>".

וז"ל יסו"ה: "ביום השמיני עצרת תהיה יראת ה' על פניכם להתפלל תפלת ערבית זו בכוונה עצומה יותר ויותר, כי עדיין לא נגמר גזר דין של אדם עד למחר, כמבואר בזוה"ק פ' ויחי... ויזהר האדם מאוד ומאוד ביום זה של שמיני עצרת, לפשפש במעשיו היטיב, כי עיקר מסירת הגזר דין של האדם הוא ביום זה, כמבואר במאמר הזה"ק הנ"ל, שאף על פי שנמסרו הפתקין ביום הושענא רבא, עדיין לא ניתן רשות להשליחים לפעול דבר עד שמיני עצרת, שביום הזה אם לא עשה תשובה גמורה ואמיתית, נותנים רשות לשלוחים של מעלה שקבלו הפתקין מאתמול, שיעשו ויענישו כפי מה שכתוב בפתקין".

---

<sup>46</sup> ביאור הענין: חג הסוכות יש בו המשך החסדים שהקדוש ברוך הוא מייחד בו את עם ישראל, מקריבים 70 פרים כנגד שבעים אומות, ביום הראשון 13 ופוחת והולך עד 7, סימן לגוים שיפחתו וילכו, וכל זה שמקדימין לגוים כדי שלא יבואו להשתתף בשמיני עצרת שהיא מיוחדת לעם ישראל בלבד, - ענין ההקדבה שכל מלאכי מעלה רוצים לקבל חלק בקרבנות ד', וכדי שכולם יאהבו את עם ישראל, אמר הקב"ה שיקריבו קרבנות כנגד האומות, ובשמים הקב"ה נותן להם חלק מקרבנות ד' שהקריבו ישראל, ועל ידי זה הם משבחים את ישראל שבזכותם יש להם חלק בקדושה הזו.

וזה גם מרמז שכמו שבקרבנות הגוים מקבלים תחילה והולכין להם, ואחר כך ישראל, כך הוא בעולם הזה שהגוים נוטלין תחילה, ולבסוף ינחלו ישראל לבדם הכל.

ויש רמז יפה בשם הגר"א שבקרבנות החג כתוב כמה פעמים שער חטאת אחד, וכמה פעמים שער עזים חטאת, לפי שראשי הגוים הם שנים עשוי ושמעאל, ועשיו נקרא שער עזים, ולכן ביום הראשון והשני והרביעי כתוב שער עזים, ושלושה ימים אלו מקריבין 35 פרים 10 12 13, וזה חצי מסך פרים, והשני הנשארים הם מישמעאל, ולכן לא כתוב עזים, ועיין בסמוך מה דאיתא בזוהר על שמיני עצרת.

## היום שהמלך יושב עם בנו לבדו

בחג הסוכות מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם, וכנגדם בשבעים נפש ירדו אבותינו למצרים, מסביר הזוהר משל למלך שרצה לשמוח בסעודה עם אוהבו, וידע שאם יעשה סעודה בביתו, יבאו גם כל עבדיו בני הבית להשתתף בסעודה, והוא רוצה לשבת עם בנו לבדו, וציוה לבנו להכין בשר וירק לכל בני הבית וזו תהא הסעודה שלהם<sup>47</sup>, ואחרי שקיבלו את חלקם לא יבאו להשתתף בשמחה המיוחדת של המלך עם בנו, וזה ביום שמיני עצרת, לכן כתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

בשמיני עצרת נאמר עצרת תהיה "לכם" מיוחד לעם ישראל כבר נסתלקו כל שרי הגוים וקיבלו חלקם<sup>48</sup>, עם ישראל נשאר לבדו ומקבל כל משאלות לבו מהקדוש ברוך הוא.

## ה. שמחת תורה

### שמחת תורה ביום שמיני עצרת

ישראל מסיימין התורה ביום שמחת תורה, אמנם זהו הסדר הנכון להתחיל את התורה בתחילת השנה, ולסיימה כל שנה בתחילתה, אבל נבחר לזה היום הנקרא בתורה שמיני עצרת, שנאמר בו עצרת תהיה לכם, יום המיוחד לישראל מכל האומות, עיין בספר יסוד ושרש העבודה בשם הזוהר על המעלה הגדולה של שמחת תורה ביום שמיני עצרת<sup>49</sup>.

<sup>47</sup> ואחז"ל שאילו ידעו הגוים מה הם מפסידים בחורבן ביהמ"ק לא היו מחריבים אותו.

<sup>48</sup> בחג הסוכות שמקריבים קרבנות כנגד הגוים, כמו כל אדם שמקריבים עבורו קרבן שהוא מקבל איזו השתתפות בקרבן בשמים, והקדוש ברוך הוא רצה שכל השרים של הגוים יהיו בשלום עם עם ישראל, וישראל מקריבים קרבנות לד' כעין "לעילוי נשמת" הגוים, נצטוו להקריב קרבן לד' שיהיה בו חלק לגוים, ושרי העמים מכירים להם טובה על הדבר הזה ואז לא מעוניינים להרע להם.

<sup>49</sup> וז"ל: מבואר בזה"ק פ' פינחס דף רנ"ו ע"ב וז"ל: וביום השמיני עצרת פר אחד איל אחד (במדבר כט, לה). הא אוקמוה מארי מתניתין למלאך דזמין אושפיזין כו', ונוהגין למעבד ישראל עמה חדוה ואתקריאת



## השמחה לכבודה של תורה

כתב במשנה ברורה סימן תרס"ט ס"ק י"א וז"ל "כתב מהרי"ק בשם רב האי גאון בשורש ט' יום זה רגילים אצלנו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה וכו', ולכן יש להתאמץ בזה לרקד ולזמר לכבוד התורה, כמו שכתוב גבי דוד המלך ע"ה מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ד', וכ"כ משם האר"י ז"ל, והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה, וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הס"ת בכל כחו, - ובשער הציון שם סיים וז"ל, שאל יאמר האדם אין זה כבודי וכבוד התורה לרקד לפני העם כאחד הרקים, שהרי זה היה חטא מיכל בת שאול שהשיב לה דוד המלך עליו השלום ונקלתי עוד מזאת וגו'<sup>50</sup>.

כתוב במעשה רב מהגר"א ז"ל "ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הספר תורה שבעה פעמים כו' והוא ז"ל היה הולך לפני הספר תורה שמח מאוד ברוב עוז וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הספר תורה, ואחר סיום המשוררים החרוז אמר הוא אחריהם". וכן שמענו איך שמרן החזן איש זללה"ה היה שמח ומכרכר בכל עוז ביום שמחת תורה.

---

שמחת תורה, ומעטרין לספר תורה בכתר דלי' רמז ספר תורה לתפארת שכינתא עטרת תפארת, עכ"ל. וז"ל בתיקונים תקון נ"א דף נ"ו ע"ב: ושכינתא תתאה איהי סוכה כ"ו ה"ס כו' ואיהי חופה דיליה אתקריאת שמיני חג עצרת, בההוא זמנא בשמחת תורה שויין עטרה בריש כל צדיקא לעילא כמד"א (שה"ש ג, יא) בעטרה שעטרה לו אמו כו', והכי צריכין ישראל לאתעטרא בכלא בעטרה על רישיהו ביומא דשמחת תורה, עכ"ל. וכן הוא בכתבי האר"י ז"ל.

<sup>50</sup> וז"ל ספר חמדת ימים: "...ואשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה בשמחתה של תורה, לתקן פגמי נשמתו אשר פגם בכבוד תורת ה' תמימה ומצא כדי גאולתו. ונוסף על זה מה שאמרו הראשונים כי כל הזהיר בשמחה של תורה כהיום הזה בטוח שלא יפסק תורה מזרעו, ושראו לרב גדול בישראל שהיה מרבה בשמחתה של תורה כהיום הזה והעידו עליו שעד שלשה דורות היו מיוצאי יריכו שלשלת חכמים וידועים ומרביצים תורה ברבים זה אחר זה חבל נמרץ וידעו הכל שכל זה זכה על רוב שמחתו ביום שמחת תורה מה שלא ראו מעולם בשום גדול בתורה עושה כן, וברוב גדולתו היה מפזז ומכרכר בכל עוז ומעורר לבות בני אדם לאמר שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישראל, ונוסף על זה היה מחזר על כל בתי כנסיות לפקוד אל כל חנותי התורה, והן עוד היום רבים מיראי ה' וחושבי שמו נוהגים מנהג הזה לכבוד התורה כל רואיהם יכירום כי הם זרע בירך ה'.

ויש השראה משמים בשעה שעוסקים בשמחת התורה, כמו שאומרים בכד יתבין ועסקין בשמחת התורה קוב"ה אומר כו', חזו בני חביבי, וכן כתוב מהגר"א אשריכם ישראל שכשאתם עוסקים בשמחת בית השואבה כונס הקב"ה לכל פמליא דיליה, ואומר ראו בנים חביבים שיש לי, דשבקין צערא דידהו ועסקין בדידי, מיד מתמלא רחמים על ישראל, - מרן החזון איש חיבר ניגון מיוחד לזה, והיה אומר בלשון הקודש בשעה שבני ישראל עוסקין בשמחת התורה, הקדוש ברוך הוא אומר לפמליא שלו ראו בני חביבי דשבקין צערא דילהון ועוסקים בחזונו דילי<sup>51</sup>.

הרב זללה"ה עשה כמה פעמים בשמחת תורה מעגל עם הילדים, ואמר כמה נאה והגון לרקוד עם תשב"ר שהם טהורים ותורתם הבל שאין בו חטא.

בשמחת בית השואבה חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין לפניהם, באבוקות של אור שבידיהם, הנה רקדו רק הגדולים ועשו כל מיני פעולות שמעוררים של שמחה והתרגשות, וכמבואר בגמרא, ולמדנו שיש בכך כבוד כאשר הזקנים מרקדין לפני העם.

שמחת התורה זהו כבוד התורה, כל השמח בכבודה כשמח בשמחת חתן ומכבדו בשמחתו, גם הרוקד שלא לשמה אלא שבטבעו אוהב לרקוד, מכל מקום הוא מכבד את התורה במעשיו ומקבל שכר על כך.

## השמחה שבשמחת תורה

בשמחת התורה יש ענין השמחה של השלמת התורה כדילפינן משלמה המלך שעשה משתה לגמרה של תורה, ויש ריקוד לכבוד הספר תורה שהוא היסוד לכל העולם אסתכל באורייתא וברא עלמא, ואנו קבלנו את התורה שתהא חלקנו, ואמנם הספר כדבר גשמי אבל חופף עליו קדושה נוראה בשמות הקדושים ועוד ועוד, שכל העולם ושרשו נמצא בו, וכל אחד מישראל שורש נשמתו באות אחת מן התורה, וכשרוקדים לפני הספר ומכבדין את הקדושה החופפת עליו, מראים גודל שמחתנו

<sup>51</sup> ושמענו שבשמחת תורה האחרון לחיי מרן החזון איש זללה"ה באו בחורים מפוניבז' אל החזו"א, והושיבים בגג ביתו ואמר להם השיר בניגון שלו, ושיחזרו כל קטע אחריו, והרה"צ ר"י בן שלום ז"ל סיפר שהחזון איש אמר להם למה לא עושים מזה 'ניגון', {ואחר כך העולם חיבר ניגוני 'כד יתבין'}.

שהבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת, וחיי עולם נטע בתוכנו, וכך שצריך להרגיש גודל חשיבות הבעת השמחה.

כמו שאנו מוצאים בדוד המלך ביחד עם הכובד ראש של דוד המלך "וְדָוִד מְכַרְפֵּר בְּכָל עַז לִפְנֵי ד' וְדָוִד חָגֹר אֶפֻּד בָּד... וַתֵּצֵא מִיֶּכֶל בֵּת שְׂאוֹל לְקִרְאֵת דָּוִד וַתֹּאמֶר מַה נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינַי אֲמָהוּת עֲבָדָיו כִּהְגָּלוּת נִגְלוּת אֶחָד הָרָקִים, וַיֹּאמֶר דָּוִד ... וְשִׁחַקְתִּי לִפְנֵי ד', וְנִקְלַתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהֵייתִי שָׂפֵל בְּעֵינָי, - וז"ל המדרש במדבר רבה פ"ד "מהו בכל עוז בכל כחו מהו מכרכר שהיה מקיש ידיו זו על זו וטופח ואומר כירי רם ... כיון שבאו לירושלים היו כל הנשים מציצות על דוד מן הגגות ומן החלונות וראו אותו מרקד ומשחק ולא היה איכפת לו ... כיון שראתה אותו {מיכל} משים עצמו כהדיט נתבזה בעיניה, מהו מפזז ומכרכר היאך היה עושה אמרו רבותינו היה לבוש בגדי זהב סנונין דומין לפז והיה מכה בידיו זו על גב זו וטפח כיון שהיה מכרכר כירי רם היה מפזז מהו מפזז שהיה הזהב המסונן שהיה עליו קולו פוזז, ... כהגלות נגלות אחד הריקים אמר רבי אבא בר כהנא הריק שבריקים זה ארכיסטס שאין ריקם הימנו מכל מצוה כך היה דוד מרקד לפני הארון ... ואני איני עושה כן אלא מניח כבוד עצמי ומבקש כבוד שמים ... כשם שהתינוק הזה אינו מתבייש להתגלות לפני אמו כך שויתי נפשי לפניך שלא נתביישתי להתבזות לפניך לכבודך כגמול עלי נפשי ... א"ר אדא ב"ר חנינא אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה שוית עצמך לגמול {פי' תינוק}, חייך כשם שאין לתינוק הזה עונות כך אין לך עונות שנאמר גם ה' העביר חטאתך לא תמות מכאן את למד שאין אדם רשאי לנהוג גאווה לפני המקום אלא צריך אדם להתבזות על כבודו, עכ"ל המדרש שם.

## זהירות בכבוד הספר תורה

ויזהר בכבוד הספר כמ"ש הרמב"ם הדרך איך לעמוד בפניו.

ולשון הרמב"ם פ"י מהל' ספר תורה הי"א כל מי שישב לפני ספר תורה ישב בכבוד ראש ובאימה ופחד, שהוא העד הנאמן על כל באי העולם שנאמר והיה שם בך לעד, ויכבדנו כפי כוחו, אמרו חכמים הראשונים כל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, למדנו מזה אימה ופחד

מדבר הדומם, והיינו כבוד הקדושה השורה על התורה, (ועיין באור הלכה סוף סימן פ"ג). - ובגמרא למדו שצריך לעמוד בפני הספר תורה בק"ו מתלמיד חכם שצריך לעמוד בפניו, מפני לומדיה עומדין מפניה לא כל שכן, למדנו שעשו את הספר כדבר חי שצריך לעמוד בפניו, ואינו כדבר דומם, לפי שבאמת שוכן על גוף זה נפש של קדושת ספר תורה, ואם רואים ספר תורה נופל ח"ו צריך להתענות,

למדנו מכאן יראת הכבוד מפני הספר, אף שהוא לכאורה דבר גשמי, מפני שחופף עליו כבוד ד'.

- בליל יום הכפורים מוליכין ספר תורה אצל כל הציבור שיזכו לנשק אותה, ומזכירין בתפילה זכה תיקוני הנשיקה של הספר תורה, שזה כבוד לתורה שדבקים בה, ומחבבין ומנשקים אותה, ואמר הרב זללה"ה שלהביא ילדים לנשק הספר תורה זוהי סגולה לאהבת תורה, ולהצלחתם בתורה.

הרב זללה"ה היה נוהג שכשנמשק את הספר תורה מניח שתי ידיו עליו, ופעם העיר לאחד שיש להדר כך להניח שתי ידים על הספר ולנשק, כדי לקיים "חיבוק ונישוק". - מרן החזון איש זללה"ה לא הוה ניחא ליה שמושכין המעיל ומנשקין אותו, אלא יש לנשק הספר על ידי הצמדת המעיל לספר.

## להזהר בכבוד חבירו

כתב במשנה ברורה סימן קנ"א סק"ב שהמבזה חבירו בפני הספר תורה הוא עוון חמור בפני עצמו, כי אפילו המבזה חבירו בפני ת"ח אמרו חז"ל [סנהדרין פרק חלק] שהוא אפיקורוס ואין לו חלק לעוה"ב וכ"ש למבזה חבירו בפני הס"ת וכבוד השכינה וכומו שכתב כעין זה בתשובת מהר"ו סימן קנ"ב ע"ש.

ויש לזהר ביום שמחת תורה כל אחד בכבוד חבירו, שהתורה מביטה אל מכבדיה אם נוהגין כפי הכתוב בה, או שזו שמחה מהשפה ולחוץ, ואין מכבדין את פנימיותה, כמה כבוד התורה יש כשכולם נותנים מקום של כבוד זה לזה, וכל המוותר על כבודו בודאי יקבל יותר שפע מהתורה, וכל שכן שלא לדחות אדם ממעגל או לדחוף, ואצ"ל פגיעות בדיבור, צריך לזכור שהתורה איננה כגוף דומם, אלא כגוף חי עם נשמה וכבודה הוא רק בפנימיות לפי רצונה, וכן התשלום שגומלת למכבדיה.

## ט. שמחת הרגל<sup>52</sup>

### עיקרי המצוה

מצות עשה מדאורייתא לשמוח ברגל והמצוה היא כל ימי החג בלי הפסק, ואומרים בשם הגר"א שזוהי המצוה היותר קשה לקיימה, להיות בשמחה שבעה ימים בלי להצטער כלל, ומצוה זו נוהגת מדאורייתא גם בזמן הזה, אף על פי שעיקר מצות השמחה היא בקרבן שלמי שמחה ולקיים המצוה בבשר קדשים, ובעוונותינו אין אנחנו יכולים להביא קרבן, מכל מקום כתבו הפוסקים שבכלל מצוה זו לשמוח כל אחד במה שראוי לו, ולכן גם כהיום צריך לשמוח בשאר דברים המשמחים, כל אחד כפי הראוי לו.

עוד יש חיוב לשמח אשתו ובניו ברגל, כמו שמבואר בברייתא פסחים ק"ט א' תנו רבנן חייב אדם לשמח בניו ובני בתו ברגל שנאמר וְשִׂמְחֶתָּ בְּחֻגָּהּ אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ, במה משמחם ביין<sup>53</sup>, רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להם, אנשים בראוי להם - ביין, ונשים בראוי להם - במאי, תני רב יוסף בבבלי בבבדי צבעונין, בארץ ישראל בבגדי פשתן מוגהצין, תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר, שנאמר וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׂמְחֶתָּ לִפְנֵי ד' אֱלֹהֶיךָ, ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר וַיֵּין וְשִׂמַּח לֵבָב אָנוּשׁ.

וז"ל הרמב"ם בהלכות יום טוב פ"ו ה"ז "שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובניו וכל הנלוים עליו שנאמר וְשִׂמְחֶתָּ בְּחֻגָּהּ וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובניו וביתו כל אחד ואחד כראוי לו, כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים

<sup>52</sup> דברים אלו כבר נדפסו במקום אחר, ונכפלו בזה משום ששייכים גם לחג הסוכות.

<sup>53</sup> בר"ח ורי"ף לא גרסו תיבת "ביין", דהיינו שאין לנו בברייתא אלא דברי רבי יהודה.

ומגדנות, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין".

נשים וקטנים בראוי להן הזכרנו מה שביארו בגמרא נשים בבבל בבגדי צבעונין, בארץ ישראל בבגדי פשתן מוגהצין, ולשון הירושלמי פ"י ה"א נשים בראוי להם כגון מסנין [מנעלים] וצוצלין [חגורות וכיו"ב], וקטנים בראוי להם כגון אגוזים ולוזין, וכ"ה בשלחן ערוך סי' תקכ"ט ס"ב כיצד משמחן, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו, ועיין ביאור הלכה שאם אין ידו משגת יקנה להם לכל הפחות מנעלים חדשים לכבוד יום טוב.

והנה המצוה היא לשמוח כל ימי החג בלי הפסקה, ולהתנהג כדרך שאדם נוהג כשרוצה לשמוח, ולכן יש מצוה לאכול בשר קרבן פעמיים בכל יום מימי הרגל ביום ובלילה, שכך היה דרכם לאכול פעמיים ביום סעודה אחת ביום ואחת בלילה, וכשאוכל בשר בכל סעודה השמחה נשאת מסעודה לסעודה.

וענין השמחה בבשר איננה רק בגלל ההנאה של רגע בליעת האוכל, אלא שגורם שמחה בתכונתו, שמשלים לגוף כח ושובע ומילוי צרכיו, לכן האדם שמח מיד באכילתו, כמו ששמח בשתיית היין, אף שעיקר השמחה ביין היא ההשפעה הנגררת זמן מה אחר השתיה, גם בשעת השתיה מרגיש שהגיע לסיפוק תַאֲוָתוֹ מלבד עונג הטעם והבליעה, וזה משפיע עליו להיות שמח, ובפרט בבשר קרבן שיש בו גם השפעות רוחניות של קדושה ושמחת שמים, ונמצא שלם בשמחה רוחנית וגשמית כאחד.

ואמנם בזמננו לרוב בני אדם אין כל כך שמחה ביין, וגם אין השמחה באכילת בשר בכל סעודה<sup>54</sup>, ולכן מקיימין המצוה כל אחד בראוי לו, אבל למדנו שחיוב הבשר [בזמן המקדש או אפילו בזמן הזה] וכן היין כששמחים בו, עיקר מטרתו להיות כל הזמן בשמחה, וזהו חיוב השמחה ביום ובלילה, ולפי זה מי שאוכל בשר ושותה יין ואינו בשמחה אף על פי שקיים את המעשה של המצוה, אבל לא הגיע למטרתה, ואמנם בזמן שבית המקדש קיים יש מצוה לאכול בשר קדשים בכל ענין, אבל בזמן

<sup>54</sup> ויתבאר בזה עוד להלן.

שאין דבר מוגדר אלא כל אחד לפי עניינו, אנשים בראוי להם ונשים בראוי להם, אם כן עיקר המצוה היא השמחה בפועל, ולבקש את האמצעים המביאים לידי שמחה.

ולענין בגדי צבעונין גם כן המצוה היא לשמוח בהם כל החג, אבל נראה שכיון שהבגד נשאר כבגד חדש שבעה ימים הרי שהשמחה בו נמשכת כל החג, ונראה שגם בזמן שבית המקדש קיים בהכרח שהיו מחוייבים גם בשאר מיני שמחה, שהרי לא בכל יום טוב היו יכולים לשמוח בשלמי חגיגה וכגון אם חל יום טוב ראשון בשבת הרי לא היו מקריבין שלמי שמחה בערב יום טוב, שאין הקרבת שלמי שמחה אלא ביום טוב, ועל כרחך שהיו יוצאין מצות שמחה ביין ובבגדי צבעונין ששמחתם נמשכת כל החג, ועוד דבחג השבועות הרי אין מצות שמחה אלא ביום טוב, [ולא בימי התשלומין שאחריו], ואם חל יום טוב של שבועות [בזמנם] בשבת אין אפשרות להקריב קרבן שמחה בשבת, ואף אם מביאים קרבן שמחה בתשלומי עצרת, אבל הרי לא נתקיימה שמחה בחג עצמו, ולמדנו מזה שמדאורייתא יש חיוב שמחה ביין ובגדי צבעונין וכיו"ב.

### מצות עשה דאורייתא

ויש לעורר הלבבות שיש כאן מצות עשה דאורייתא, ומן הראוי להשקיע מחשבה ומאמץ איך לקיימה בהידור, כמו שמהדרין בכל המצוות כאתרוג נאה וטלית נאה, וכן במה שנוגע לשמחת בניו ובני ביתו, וכמו שמהדר לחפש עבור בנו לולב יפה ותפילין מהודרות, כן צריך להדר במצות שמחה שלו, ויותר חמורה מצות האב לדאוג לשמחה של בנו ביום טוב משאר מצוות של בנו, לפי שמצות שמחה של בנו היא חובת האב מדאורייתא, ובשאר המצוות זוהי חובת חינוך מדרבנן.

והנה מצות היין ושאר דברים הם רק אמצעים להגיע לעיקר המטרה שהיא שמחה, [ורק בבשר שלמים יש מצוה בעצם האכילה], ומי שאינו שמח ביין אין לו מצוה ביין, ומטעם זה אין נוהגין היום לשתות רביעית יין שזהו השיעור לשמחה בזמנם, ומה שאנו נוהגין בטעימת מעט יין אין בזה משום שמחה אלא מעט ומעין 'זָכַר' לשמחה, וכן הבשר כהיום אינו מעשה המצוה כל כך כבזמן המקדש אלא השתדלות

בדברים המביאים לשמחה כמו היין, ולפי זה אם מתנהג בשמחה ולא אכל בשר ויין, אף אם החסיר מעשה המצוה, מכל מקום קיים עיקר כונת המצוה, ואם אכל בשר ושתה יין, והיה עצב אף על פי שקיים מצוה בהשתדלותו במעשים המביאים לידי שמחה, אבל הפסיד עיקר מטרת המצוה, וכן בשמחת אשתו ובני ביתו העיקר היא השמחה שמגיעה כתוצאה מהאגוזים והקליות ומהבגדים החדשים, וכיו"ב, ולכן צריך להתבונן בדרכי השמחה כדי לקיים המצוה, שהעיקר בתוצאה של השמחה.

והרב זללה"ה היה אומר שיש שטן מיוחד לקלקל את השמחת יום טוב<sup>55</sup>, ולפעמים הוא מגיע ברגשי קודש מעורר הלבבות לתשובה וחרטה ולהצטער על עוונותיו וכשלונותיו, אבל מטרתו להשבית שמחת יום טוב, ויש להתבונן בזה ולדעת שהשטן הוא המזמין את זה, ומוכן לעורר רגשות של דביקות אמיתיות בשביל להפסיד את מצות השמחה.

ובזמננו רוב הטרדות והדחק עד שסוף סוף מכניסים את החג מתוך עמל ומאמצים, (ובפרט כאשר יש הרבה דברים שלא באו על סיפוקם בשלימות, והרבה דברים מאכזבים), קשה לקבל את השלוה להתבונן כיצד לשמוח בחג, ועד שנרגעים מטרדת ערב החג עובר החג, וצריך להחדיר את גודל החיוב והזכות של קיום המצוה הזו, ולהכיר שזו אחת ממצוות ההכנה לחג, כמו שצריך להשיג מצות מהודרות ומרור, כך צריך להשיג שמחה לחג.

ואמנם השמחה אינה באה בהחלטה בלבד 'בלחיצה על כפתור', והדבר משתנה בין אדם לאדם, כל אחד ותכונותיו והמצב המורכב של ביתו, אבל זה לא פוטר אותנו מלבקש עצה ותושיה איך לקיים את המצוה בהידור כמו שאר מצוות החג.

ויסוד הדבר שיש לאדם להישמר בכל ימי הרגל להמנע מכל עצב ולמנוע אף את כל הסובבים אותו מכך, יש לזה מקור מדאורייתא ומבואר במשנה במסכת נגעים

<sup>55</sup> וענין נוסף איתא בגמרא שבת קמ"ה ב' שבבבל שמחים יותר במועדים מבארץ ישראל, מפני שעל ארץ ישראל נגזרה גזרה להשבית ממנה השמחה בחג דכתיב והשבתי כל משוש החגה חדשה ושבתי וכל מועדה, ואמרו בגמרא שבכל חג באין חיל המלך לצפורי ובוזזין בהם, וכן לטבריה בכל חג מגיע השר הנכרי וכיו"ב, כל אלו באין להשבית שמחת החג, ולשון הגמרא שרק בארץ ישראל היתה הקללה, אבל בחוץ לארץ לא נתקללה, ולכן יש שם יותר שמחה בחג.



פרק ג מ"ב "חתן שנראה בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל", נתבאר כאן שאדם שנראה בו נגע ומצותו להראות נגעו לכהן, אף על פי כן בחג הוא פטור מלהראותו לכהן, שמא יטמא אותו ונמצא חגו נהפך לאבל, ואפילו את ביתו ובגדיו אין רואים ברגל, כדי שלא יתעצב בשום אופן מאופני העצבות, [כלשון הרמב"ם בפירוש המשניות], למדנו מזה שאפילו אדם שהענישוהו מן השמים בצרעת, אין אומרים שהיות ומן השמים ראו לעשות כן בחול המועד, מוכרחים לראות את הנגע מיד, אלא ממתנינים כל ימות הרגל כדי למנוע צער הרגל, ומזה ילמד האדם שלא לצער את עצמו ואת אחרים בשום דבר, וגם בדבר שחושב שצריך ימתין עד לאחר הרגל.

### דברים מעשיים

זכורני כילד קטן שנסענו עם הרב זללה"ה בחול המועד לגן חיות, ובנסיעה חזור שאל נהג המונית אם יש מצוה בחול המועד לבקר בגן החיות, והשיב לו הרב שאין מצוה כזו, אבל יש מצוה לשמח את הילדים והם שמחים בביקור בגן החיות, (אמנם הסיפור היה לפני כששים שנה שהעולם היה נראה אחרת, ואין גן החיות כיום כשל פעם ולא הרחוב, אבל ההשקפה היא אותה השקפה).

ואמנם רגילים לעשות איזה טיול<sup>56</sup> לשמח בניו ובני ביתו, אבל כפי שנתבאר אין המצוה לקיים 'טיול', אלא לשמוח ולשמח, ואם גם בזה רבים הקושיים והאכזבות שמונעות את השמחה, הן מקושיים טכניים כפי שמצוי בדרכים ובמקומות, והן מהפרעות של אנשים מבחוץ, וחוסר התארגנות נכונה מתוך הבית, וכל כיוצא בזה שיש בהם ריבוי לחץ וחוסר שמחה, הרי שבטיול שכזה יצא שכרו בהפסדו, ולכן בכלל מצות השמחה להכין את עצמו להתבונן בקושיים הצפויים ויקדים תפילה להינצל מזה, ולהתאזר בעצה ועזרה וכיצד להגיב נכון לכל מצב, ולקבל הדברים

<sup>56</sup> הזכרנו ה"טיול" כמשל לדבר מוגדר שאפשר להמחיש בו את הנקודות שצריך לשים לב עליהם, אבל ודאי שאין המצוה בטיולים דוקא, והעיקר היא הידיעה וההתבוננות למצות השמחה, ונתינת הלב לזה כל אחד לפי עניינו, ולהתנהג בשמחה אמיתית – לא שמחת הבלגה אלא שמחה פנימית של קיום המצוה, ולצורך זה להתנהג ביותר בנתינה בכבוד ובסבלנות.

בשלוה באופן שלא תתבטל השמחה, ויחדיר לעצמו שהוא עוסק במצוה גדולה של שמחת החג, ושעליה נאמר וישמחו בך ישראל מבקשי שמך, ועליה נאמר נגילה ונשמחה בו בהקדוש ברוך הוא, ומקבלים שכר טוב על הטירחה, וממילא אין להתאכזב, אלא להוסיף שמחה בלפום צערא אגרא. - ולפעמים מועיל יותר טיול קטן עם המשפחה במקום מגוריו בערב אחרי שכלתה רגל מן השוק, או באיזה רחוב צדדי שקט, זה לא דורש התארגנות, ואין בו סיבות מפריעות, וזה מוסיף רוגע ושמחה.

ושמחה נעלה היא השמחה הרוחנית, לרומם את הרגשת החג לשמחה רוחנית, וכגון לספר בכל ארוחה מסיפורי חז"ל וסיפורי צדיקים, או לקבוע זמן ללמד הלכה מסוימת עם המקורות וההסבר ובירור הפרטים, וכן איזה דבר אגדה ומוסר וכיו"ב.

על כל אחד להמחיש לעצמו ולבני ביתו את האתגר העומד בפנינו, לקבוע הרגשה של שמחה משותפת, כולם עוזרים להכין כדי לקיים את המצוה הגדולה, לעודד את המסייעים שבזכותם נתקיימה מצוה כראוי, ולעודד את המבליגים והמוותרים, ואם יש בכך קשיים ונסיגות להזכיר עכשיו יום טוב וחבל להפסיד את המצוה, נשתדל יחד לקיימה בהידור, ולשמוח כשזוכים לקיימה בסעודה אחת, ומצוה גוררת מצוה, זכות השמחה תועיל גם לסעודה הבאה, ולהשתדל שיהיה מצב של אורך רוח וסבלנות, וגם כשצריך להעיר לא להעיר בצורת ביקורת.

## להתפלל

ההשתדלות הראשונה היא התפילה והתחינה בכל יום ובכל תפלה, לבקש לזכות לקיים המצוה כראוי, ואמנם חז"ל קבעו בקשות אלו בתפילה, וכפי שיתבאר.

בתפילת מוסף **וְהַשְׁמַחַנו אֶת בְּרַכַּת מוֹעֲדֶיךָ לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם לְשִׂמְחָה וְלִשְׁשׂוֹן כְּאִשׁוֹר רְצִיָּה וְאַמְרָה לְבָרְכֵנוּ** - לכאורה היכן כתוב בתורה את ברכת המועדים לחיים ולשלום לשמחה ולששון, וביאר הגר"ז ז"ל מבריסק שהכונה למה שכתוב בסוף פרשת ראה **וְהִיִּיתָ אֵף שְׂמֵחַ וּפִרְשׁ רַעֲיִי** לפי פשוטו אין זה לשון ציווי אלא לשון

הבטחה<sup>57</sup>, עד כאן, - וזהו כאשר רצית ואמרת לנו והיית אך שמח, ועל זה אנו מבקשים שנקבל את הברכה להיות אך שמח.

וכן אנחנו מבקשים בתפילה **וְהַנְחִילֵנוּ ד' אֱלֹהֵינוּ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׂוֹן מוֹעֲדֵי קִדְשְׁךָ וְיִשְׁמְחוּ "בְּךָ" יִשְׂרָאֵל מִקְדָּשֵׁי שְׁמֶךָ**, חז"ל הוסיפו כן בתפילת יום טוב מלבד מה שמבקשים גם בכל שבת ויו"ט, **קִדְשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ שִׁבְעֵנוּ מְטוֹבָךָ וְשִׂמְחָנוּ בִּישׁוּעָתְךָ**.

ובנוסף לכל זאת יש מקום לתפילה אישית פרטית למה שנוגע משחרית עד מנחה, כל אחד לפי מה שמכיר את הצורך האישי והביתי שלו, וכן ממנחה ועד ערבית ושחרית.

כאשר זוכים שיש בבית את תחושת שמחת החג, אפשר לצאת מהבית לבית המדרש ללמוד כמה שעות בשמחה, כי כולם משתתפים בהבנה, ומרגישים ש"קדשנו במצותך" "ותן חלקנו בתורתך" שלובים זה עם זה, וממילא ניתן לבקש שבענו מטובך ושמחנו בישועתך, וטהר ליבנו וגו'.

כל רגע מצוה לעצמה, והשכר על ההשתדלות גדול מאד, וממילא גם אין להתייאש אם לא הצליחו כל כך ביום אחד.

מצפים מאתנו לשמוח בשמחת החג שבא לקשר את עם ישראל עם הקדוש ברוך הוא במצות שלש רגלים ליראות לפני הקדוש ברוך הוא, להתחבר ולהתקשר ולהתברך, ומכח הקשר הזה מתקיים עם ישראל וזוכה להיות עם ד', ואמנם לצערנו בעוונותינו אין בית המקדש קיים, מכל מקום כידוע יש בכל חג כח שפע קדושה מעין החג במקורו, ואפשר להרויח באוירת הקדושה שפע חכמה ויראת שמים וברכה והצלחה כאילו נתראינו לפני הקדוש ברוך הוא בהיכלו, והכל תלוי ברגש השמחה וההתעלות שעל ידי התפלות ולימוד התורה.

<sup>57</sup> והמשך דברי רש"י שם ולפי תלמודו למדו מכאן לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה, עכ"ל, וביאורו שבכל יום טוב אין חיוב בלילה הראשון כל זמן שלא הביאו קרבן שמחה, אבל ביום שמיני עצרת חייבים בשמחה גם בלילה מפני שיש קרבן שמחה מחול המועד, וזהו אך שמח שהשמחה תהא רצופה, ולא יהיה הפסק בלילה מחול המועד ליום שמיני עצרת, ובליל שביעי של פסח לא צריך ריבוי, כי הכל חג אחד.

## שלא להמשיך יותר מדאי

כתב הרמב"ם בהלכות יום טוב פ"ו הי"ט אף על פי שאכילה ושתייה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום וחוזרין לבתיהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין תפילת המנחה, וחוזרין לבתיהם לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה, כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק וקלות ראש, **ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה** כו' ולא נצטוינו... אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל, הא למדת שהעבודה בשמחה, וכן כתב בשלחן ערוך סימן תקכ"ט ס"א ג', ועיין משנה ברורה שאחר שאכילת שחרית חוזרין לבית המדרש עד זמן מנחה {והיינו מנחה קטנה<sup>58</sup>} ואחר תפלת המנחה חוזרין לבתיהם להתענג עד הלילה.

בכל דבר צריך זהירות, ואמנם המצוה לשמוח כל שבעת הימים, אבל כמו שאין להמשיך בבשר ויין יותר מדאי, כך אין להמשיך בשאר דברים המביאין לידי שמחה אלא במדה מסוימת שיעור שיגרום שמחה לשאר היום, ואין שום היתר לבלות הזמן בטוילים ושאר ביטולים כי חיוב תלמוד תורה וכל המצוות ביום טוב ובחול המועד כבכל השנה, ועוסקין מעט כפי הנצרך להשראת השמחה, ומה שמזכירין טיול זה בגלל שכח טיול אחד משפיע על כל החג כמו בגדי צבעונין, ויש לזכור שהשמחה האמיתית היא מה שהאדם מרגיש סיפוק רוחני, בתורה ובתפלה ובמצוות שבין אדם לחבירו, אלא שגם השמחה בחג זו גם כן מצוה כדכתיב כי חדות ד' היא מעוזכם, ושמחים במה שבחר בנו להיות לו לעם, ובזמנים אלו נצטוינו להראות לפני ד' בבית מקדשו, ולשמוח בחלקנו שנבחרנו להיות עם ד'.

<sup>58</sup> דחצי היום אין הכוונה שש שעות אלא חלק מהיום כמו שכתב הרמב"ן דחצי מטה מנשה היה עשירית מהשבט ונקרא חצי.

## י. הנהגת הבית בימי בין הזמנים

### התמסרות לתורה

הנהגת הבית בענין המסירות לתורה בימי בין הזמנים, הדבר תלוי עד כמה הלומד בעצמו שמח עם ההתמסרות לתורה, מי שחדור בהרגשה שעול התורה הוא אתגר חייו, וזו השאיפה הרוחנית שלו, והוא מרגיש בזה שמחה והתלהבות, גם בני הבית יושפעו מכך, וגם הסייעתא דשמיא תהיה בהתאם, מה שאין כן מי שלא מספיק שְׂמֵחַ עם התורה, והוא מרגיש בדרגה מסויימת כעין 'חוב' המוטל עליו בעל כרחו, אזי גם בבית מרגישים כן, כי הרי לאף אחד לא קל, אלא שמתמסרים למטרה המשותפת, ואם הוא בעצמו לא מספיק חדור במטרה הזו, או אם הוא מתבטל בכל מיני הזדמנויות, וכשהוא מדבר בטלפון או בשיחת רעים הוא מאריך, אזי כשמבקשים ממנו בבית לעזור מעט והוא אומר שהוא חייב ללכת ללמוד זה אכן מקומם.

הרבה פעמים אפשר לראות אדם שצועק "ביטול תורה" "ביטול תורה" בהזדמנויות שונות, אבל הוא בעצמו "מבזבז" הרבה מהזמן ולפעמים הוא כלל לא שם לב שזה ביטול תורה, אבל על הסובבים הדבר משפיע שכבר גם הם אינם מייקרים כל רגע של תורה שלו.

צריך לזכור שכמו שאצל אנשים תלמוד תורה זה הדבר הכי גדול, וביטול תורה הוא העונש הכי גדול, כך גם אצל נשים, וכמו שאמרו בגמ' ברכות י"ז א' נשים במאי זכיין לעולם הבא בשותפותן בתורת בעליהן ובניהן, אבל הרגשתם תלויה כמה הבעל מרגיש שזו האחריות והתשוקה והשמחה וההתעלות שלו, וההתייחסות וההרגשה בהתאם.

אדם שאצלו לימוד התורה הוא בעצלתיים וממילא גם אצל בני ביתו כן, אזי בהכרח הוא נעשה אנוס, אנוס באמת, כעת כבר אין לו אפשרות להניח הכל וללכת ללמוד, זהו גלגל של מציאות חיים שהאדם גורם בעצמו, כאשר הוא יטען שהוא היה אנוס, ולא היתה לו אפשרות ללמוד, יאמרו לו, אכן עכשיו אתה אנוס, אבל מה שאתה במצב הזה אתה גרמת את זה, - לא מדובר כאן על מי שרוצה להתבטל חס וחלילה,

ולהדיא מבזבז את זמנו, אלא אף מי שלא יודע לשקול נכון את משקל העדיפויות בחיים, הוא איננו רוצה להתבטל, הבטלה כואבת לו, הוא מאוד רוצה ללמוד, אבל כשיסתדרו העניינים אלו ואלו, ואז... יהיה לו שקט...

סוף דבר: כל ההצלחה תלויה עד כמה האדם מרגיש שזה "החיים" שלו.

## להחליט מראש כיצד הוא יהיה מרוצה

כאשר אנו עומדים בפתח בין הזמנים, ולנגד עינינו אתגרים רבים, שנצליח ללמוד ולהתעלות, ושיתנהלו כל ענייני הבית על הצד היותר טוב, ושנתענג ונשמח בחג, וגם נספיק לנוח, וניגשים להשקיע בכל התחומים, מן הראוי להתבונן בהסתכלות נכונה ולהחליט אלו דברים נעימים לשעה וגם זה במידה מוגבלת, ואלו דברים משאירים טעם טוב אמיתי וקבוע, ובהתאם לכך לקבוע כמה להשקיע בכל פרט, ובמה לתת מקום לאכזבה כאשר לא מצליחים למלא כל משאלותינו במלואם.

לחשוב בתחילת בין הזמנים כאילו הוא עומד עכשיו לאחר בין הזמנים, באיזו צורה הוא מסכם לעצמו שהיה בין הזמנים מוצלח ושהוא מרוצה מעצמו, מתי הוא יחשוב שהיה טוב, האם כשהיה לו שקט? האם בכך שהוא יכל לישון מספיק? האם בכך שהיה לו מה לאכול? מתי הוא ירגיש סיפוק שהשנה היה בין הזמנים מוצלח? מתי ישאר לו טעם טוב מבין הזמנים?

המציאות היא שאדם ששָׁכְלוּ בריא לא יוצא מרוצה מזה שהוא ישן שבוע או שבועיים ברוגע, וגם לא מסעודות גדולות, כי אלו דברים שעוברים ולא נשאר מהם סיפוק, - גם אם נמצא אדם שיש לו את כל המנוחה והשלווה, ברגע שיש לו איזה צער קטן או אי נעימות ומריבה, הרי זה מוריד לו כמעט את כל השלווה גם אם זה היה רק פעם אחת.

מי שמחליט שהוא רוצה לצאת עם הרגשה טובה מהחג הזה, הדבר ברור שזה רק על ידי תורה ומעשים טובים, אם הוא התמסר ללימוד התורה, ואם הוא הצליח לעבור את החג בלי שום כעס וכיו"ב, ואם הוא הקריב מעצמו לכך, רק מזה יהיה לו סיפוק, ואחרי שהוא מחדד את הדברים הללו, אזי גם אם לא היה הכל בדיוק כמו

שרצה ותכנן, הרי שאם הוא יודע היטב מהו האתגר שלו, הוא יעבור את כל השאר יותר בקלות, כי באתגר העיקרי הוא הרי כמו שרצה.

ועד כמה שלכאורה הדבר פשוט לכל אחד שסיפוק אמיתי יהיה רק כאשר יוכל לומר לעצמו למדתי הרבה, רק כשירגיש שהצליח מבחינה רוחנית, אבל הדבר הזה צריך חידוד! יתבונן כל אחד לעצמו, מה ישאר לו מכל הבין הזמנים, ולפי זה יקבע את מחשבותיו, ממה לשמוח ולהיות מרוצה כשמצליח, ולהתאכזב כשלא מצליח.

**ולכשיתבונן** - יראה שיש הרבה דברים שמשקיעים בהם הרבה כדבר המובן מאליו, ומתאכזבים רבות במניעתם, ובהתבוננות נכונה מבעוד מועד, כמה המשקל הנכון לדברים הללו, מול משקל של לימוד תורה, מול משקל של עלייה רוחנית, הרבה יותר קל לגמד את ההתייחסות אליהם.

### "ויהי בבוקר..." - מכתב בענין הנ"ל

א"ה, ראיתי להעתיק בזה מכתב שנכתב לאדם פרטי לפני שנים רבות, להמחשת הענין הנ"ל בדרך משל:

"... אנחנו מקוים שהשנה יהיה קל ונוח ונעים בס"ד, והכל מתוך שלווה, נוכל לנוח הרבה, ולטייל בנעימות, ושלא יחסר לנו כל טוב, לא יכעיס אותנו שום אדם ושום פגע, שמחת חג אמיתית, כמובן שנקבל אורחים ונשפיע להם מעודף השפע שזכינו, ונזכה גם ללימוד הרבה תורה, ונצפה לעלייה רוחנית אמיתית בכל המובנים.

ויהי בבוקר בהקיצנו מהחלומות, ונתפצם רוחנו, שפע המטעמים אין בו כדי להשביע את הארי, הרבה פחות ממה שתיכננו, השלוה לא מושלמת כל כך, האורחים הגיעו בדיוק בזמן שהיה בדעתינו "למינח פורתא", פלוני לא הגיב לפי כבודינו, ואלמוני לא מיהר לשמוע בקולנו, ציפינו להערכה גדולה על רוב מאמצינו ונתאכזבנו וכו' וכו', עברו הימים בלי טעם טוב כפי המצופה, את הטוב שכחנו מהר ואת הפחות טוב קשה לשכוח, וזה מעכיר עלינו את ההרגשה אם מעט ואם הרבה.

פגשנו ידיד ושאלנו אותו: איך עבר עליך החג?, והנה הוא שמח וטוב לב, לא העיק עליו שום דבר, שאלנו אותו מאיפה השגת כל כך הרבה טוב טעם, ואיך עלה בידך

לנוח למרות הלחץ הגדול, השיב הידיד קודם כל חשבתי לעצמי לפני החג במה אוכל לשמוח שמחה אמיתית לאחר החג, הרי האכילה והשינה שאשמח בהם בחג לא ישאירו לי אלא "כְּבִידוֹת", והמנוחה בודאי תשתכח ממני, והעלייה הרוחנית - שאני מאמין לעצמי שזו באמת שאיפתי, - ודאי לא תגיע מזה, ואם אחפש את שלוותי רבים האכזבות כידוע.

לכן התבוננתי והחלטתי שאציב לעצמי מטרות אחרות בשמחת החג, ורשמתי על דף הדברים הבאים:

א. אשמח אם אצליח לשמוח אחרים.

ב. אשמח אם אצליח להתגבר ולתת משלי.

ג. אשמח אם יעלה בידי לתפוס כל יום כמה שעות של לימוד בחברותא.

ד. אשמח אם לכל הפחות תפילה אחת ביום תהיה בהרגשת קירבה יתירה כראוי לימים נעלים אלו.

ה. אשמח אם אבין היטב שאם לא אקבל מחמאות זכותי גדולה יותר.

והסוף היה כך: בהתחלה הייתי צריך להזכיר לעצמי את המטרות הנ"ל, ואחר כך מהר מאד נהפך הכל, הייתי מלא שמחה כשעלה בידי להגיע למטרה, ומצוה גוררת מצוה, זכיתי ללמוד גם קודם שהשגתי את כל מטרותי, נתתי משלי וקבלתי כפול, שמחתי בשמחת אחרים וּשְׂמִיָּתִי גדלה מעל ומעבר למצופה, לא הרגשתי קושי בטורח ובעמל, כי הרגשתי שאני עוזר לעצמי ומשיג את המטרות, כולם נהנו בסביבתי והרבו עלי תהילה, אבל אני לא חפשתי את זה, כי זה נוגד את סעיף ה', התהלכתי כל היום עם הרגשת סיפוק נפלאה, לא היה אפשר לאכזב אותי, אלא אם ראיתי אורח שלא מרוצה, אבל לי לא היה חסר כלום, עבר החג והשמחה לא נשכחה, הרגשתי שהתקדמתי, הרגשתי שהשגתי מטרות רוחניות שאינם נשכחות, הרגשתי שיש כיווני מחשבה שיכולים לעזור יותר מהמתוק לחיך, שיש מחשבות גדולות יותר ממה שילדים מבינים.

בברכה לשמחה אמיתית, שמחת הידיד האמיתי, ולא המציג עצמו כאוהב ואינו אלא אויב". (ע"כ מתוך מכתב).



## מי שמרגיש שלא מגיע לו כלום תמיד שמח

ענין נוסף שניתן להפוך על ידי הסתכלות נכונה מבעוד מועד: לפעמים אדם מוצא את עצמו בחג במצב שחסר לו איזה דבר, או שיש דברים שאינם מתנהלים כפי שהיה רוצה, וגם בזה הדבר תלוי מהי ההבנה שממנה הוא מתחיל, כי אם הוא יוצא מתוך הנחת יסוד שהכל היה צריך להיות, וכעת הדבר הזה חסר, אז הוא בעצב - חסר לו, אבל אם הוא רואה הכל בהסתכלות נכונה של "קִטְנָתִי מְכַל הַחֲסָדִים" ושלא מגיע לו כלום, אזי כל דבר שיש לו הוא מודה ושמח בו כמקבל מתנה, הנה גם את זה נתנו לי, וכמו שנהגו הצדיקים לראות כל דבר שיש לו כמתנה, מה שאין כן כשהוא מרגיש שמגיע לו הכל, שאז כשמשהו חסר לו זה נקרא שלקחו לו.

לחדד את ההסתכלות!

ויש להקדים תפילה פרטית בכל ענין לסייעתא דשמיא, בהנהגה הראויה, ולהצלחת הענין, וככל שהבקשה פרטית יותר על דבר קטן ומסוים, מרגישים יותר את ההשגחה.

## ההתייחסות הנכונה בשחסר לו מה שיש לאחרים

בגמ' בברכות ל"א ב' איתא א"ר אלעזר משום ר' יוסי בן זימרא כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, [והיינו במי שמתענה תענית חלום, שזה מותר בשבת], ופרש"י לפי שתענית קשה בשבת לפי שהכל מתענגים בו והוא מתענה.

ויש להתבונן בזה להעריך נכון את הצער כשאדם חסר לו במה שיש לאחרים, ולמשל כמו שמצוי בימים אלו לפני החג, אם אדם חסר לו איזה מצרך, או שקרה לו דבר לא כמו שהוא רצה ותכנן, והוא מרגיש שיש לו חסר במה שלאחרים כן יש, הרי אם יתבונן יראה שבזה הצער הוא מרויח פי כמה, וכמו שאמרו שקורעים לו גזר דין של שבעים שנה, ובמה שנחסר לו מעט בכמה ימים האלו הוא מרויח כנגד זה בכל השנה, וכשאדם מתבונן בזה כמה שדואגים לו כל הזמן, ושגם כשחסר לו

משהו זה כדי שהוא ירויח מזה הרבה יותר, ולא שקרה לו איזה משהו עכשיו, אלא זה עשו לו עכשיו בכוונה לטובתו, הרי הוא שמח על החסר הזה, שכשיש לאדם הסתכלות נכונה הוא עובר את זה הרבה יותר בקלות, שהרי ברוב הדברים עיקר הבעיה זה ההתייחסות לדברים הרבה יותר מאשר האמת שלהם.

והרב זללה"ה היה אומר שיסורים שיש לאדם מבזיונות וכיו"ב הם עדיפים מיסורי הגוף, כיון שזה מנכה לו מחובותיו יותר, כיון שזה יסורים לנפש, וגם אפשר יותר בקלות להתגבר על זה ע"י התבוננות, והיה אומר שזה שהאדם ע"י התבוננות לוקח הדברים בקלות יותר אינו מנכה לו מהשכר שמגיע לו על היסורים הללו, שזה כבר מזכותו של האדם להתבונן ולקחת הדברים בקלות.

### לשמוח בקשיים שבקיום המצוות

בכל ענין הקשיים שבשמירת המצוות, יש להזכיר את דברי הגרע"א במכתב על אכילת מרור, שבו הוא מבטיח נאמנה וז"ל "אני מבטיח באמונה במי שיעשה מצוה בחשק ויחשוב בשמחה בזו הרגע אני מקיים מצות הבורא כמעט לא ירגיש מרורות כלל".

לדעת לראות נכון את הקשיים המזדמנים בשמירת המצוות, במקום להצטער על כך שלא הולך בקל, במקום לראות את הקושי כקושי שקרה לי, אדרבה, לשמוח בכך - הנה זכיתי לעשות את המצוה בצער, ולסבול על ידי המצוה, הרי זו שמחה של מצוה, ופעמים שזו נקודת מבחן ונסיון לאדם לראות כיצד הוא מחבב את המצוות. אם אדם מתייחס לכל הקשיים האלו כקשיים של מצוה, הוא לא מרגיש צער, והוא לא מסכן, וכמו שכשהוא שומע סיפור על אדם אחר שהתמסר למצווה מתוך קושי, הוא לא מסתכל עליו ברחמנות אלא להיפך, הוא מרגיש הנה זהו סיפור על צדיק, אין סיבה שכאשר הדבר נוגע לקשיים שלו עצמו הוא יסתכל עליהם בלחץ ובצער.

ההסתכלות הזו מלמדת את האדם לשמוח בכל הקשיים, ובאמת זה נותן לכל מעשי המצוות שלו הסתכלות אחרת.

אבל כשזה מגיע לשעת הלחץ, היצר הרע עושה את האדם עניו ופשוט, וכשמגיע לו את הכבוד של המסירות למצוה, הוא לא נותן לו להרגיש שהוא עושה כעת את הדבר הנעלה ביותר, אלא הוא מזלזל בזה, ומתמקד רק בצער שיש לו מכך.

לסיכום, יש להעריך כל צער, כל הבלגה, כל ויתור למען השני, וכל קושי שיש בקיום המצוות, כאוצר שלא יסולא בפז, ושאינן לו ערך עם מצוות שאדם דש בעקבי ובהרגל.

למשל אם בשבת אחת נכבה הגנרטור אדם יכול להיות מזה בצער גדול, אבל אם הוא יעשה לעצמו חשבון שבשביל שבת אחת שהגנרטור לא עובד והוא יושב בחושך - הוא מקבל שכר על כל השנה, שבכך הוא מראה שגם בכל השנה הוא מוכן לשבת כך בחושך, אם לא היה גנרטור, הרי יש לו במה להתעודד למרות הקושי, וכעבור הקושי תשאר רק השמחה והאוצר, [ופעם התבטא הרב זללה"ה "טוב שמידי פעם מתקלקל הגנרטור ואין חשמל, והננו כמצביעים שכשאינן גנרטור, אין חשמל].

אם האוירה תהיה בבית "אשרינו שקידשנו עכשיו את כל השבתות שלנו, עכשיו קיבלנו שכר על הכל, כי הוכחנו שאנחנו גם מוכנים לסבול בשביל השבת", האוירה תהיה נעלה ומרוממת, אבל אם האוירה היא שאנחנו מסכנים נקלענו לבעיה - אין לנו אור בגלל שאנחנו מקפידים על חשמל כשר, אזי ההפסדים מרובים - כל הכבוד שמים של המצוה נפסד, וגם כל העתיד נעשה יותר קשה.

וזה שייך בכל התחומים של קיום המצוות, למשל הנה לפנינו מצוות שמיטה, הפירות קדושים, כי לי הארץ, כולם אוכלים אצל הקדוש ברוך הוא ללא יוצא מן הכלל, יש מצוה לאכול את הפירות בדרגה כזו או אחרת, מתארחים אצל הקדוש ברוך הוא ומקבלים ממנו.

והזהירויות שנצטוינו עליהם הם גם כן חלק של להראות כי לי הארץ, - אם אדם מתייחס לכל ההגבלות ולקשיים כמטרד, השכר שלו בהתאם, והקידוש השם הוא בהתאם, וגם הקושי פי כמה, בן אדם הוא בן אדם יש את הקשיים ויש את התקלות שקורים, אבל יש להזכיר גם את הצד השני שזה עיקר מה שאנו חיים כאן, להרגיש

הנה עכשיו אנחנו מרגישים שעושים בשביל השמיטה משהו, אי אפשר לקנות בכל מקום ובכל עת שרוצים, ומוכרחים להזמין, ויש הגבלות מסוימות, וכן ששומרים ולא זורקים את הפסולת, שנוהרים עם הצינור של המזגן שלא יטפטף על צמחים, שלא משתמשים במשהו בגלל שאין להשיגו בהכשר בשנה זו.

## סיכום הדברים

א. המצוה הגדולה ביותר היא לימוד תורה, והעונש הגדול ביותר הוא ביטול תורה, - וכך גם אצל נשים בענין ההתמסרות לתורה.

ב. מי ששומר על רגעיו בכל עת, ומנצלם ללימוד, גם כאשר אין הדבר על חשבון עבודות ומצוות אחרות, אזי גם סובביו מבחינים בכך וקובעים על פי זה את סדרי העדיפויות, וכן לאידך גיסא.

ג. האתגר הגדול בימי בין הזמנים שיהיה מרוצה מההתנהגות של עצמו, בין בלימוד, ובין בבין אדם לחבירו, וממילא לא יהיו לו אכזבות שגם אם יהיה לו קצת קשה זהו שכר מצוה.

ד. להתרגל להתייחס לכל קושי סביב ענייני המצוות, כמו שראוי להתייחס אל קשיים של מצוה, ולשמוח בהם, לפי שזה מכפיל את שכרו, ועל זה נאמר וְשִׂבְתֶּם וְרַאיתֶם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹקִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוֹ, שביארו חז"ל ששניהם צדיקים גמורים, אלא אחד התמסר יותר מחבירו, וזהו המבחן איך הוא נוהג בזמן שסובל מקיום המצוה.

## יא. המבחן הוא איך מגיב בזמן לחץ

### השכר הגדול והמבחן הגדול

המבחן של האדם הוא כאשר יש שעת לחץ, או כשעשו לו מה שלא כראוי, איך הא מגיב במצב זה, הרי כל אחד יקבל מה שמגיע לו, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו, אבל המבחן שלו איך הוא מגיב.

אמרו בפסיקתא, "אשרי אדם שנגעו בו ייסורים וכבש כעסו ולא קרא תגר אחר מדת הדין, אלא כיון שבאו ייסורים על איוב אילו כבש כעסו ולא קרא תגר אחר מדת הדין, למידה גדולה ומשובחת היה בא, א"ר חנינא בר פפא אילו לא קרא תגר כשם שאומרים עכשיו בתפילה אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב כך היו אומרים ואלוקי איוב, שעצה נטל הקדוש ברוך הוא לעיני קדושים של מעלן, אמר להן איוב עבדי זה ארבע מדות גדולים יש בו, איש תם, וישר, ירא אלקים, וסר מרע, יגיעו אותו כל אלו הייסורים אם עומד בהם ולא קורא תגר מייחד אני שמי עליו כשם שייחדתי על האבות, לא עשה כן, אלא כיון שהגיעו אותו ייסורים התחיל מבעט ואומר "מי יתן ידעתי ואמצאהו", מיד אמר לו הקדוש ברוך הוא הא איוב החשכת עצה שנטלתי למעלן".

הנה איוב זכה להגיע למעלות נשגבות והקדוש ברוך הוא העיד עליו שאין כמוהו בכל הארץ, ואילו היה זוכה לעמוד במבחן ולא להתלונן היה ממש בדרגת האבות, וכשם שאומרים בתפילה א' אברהם א' יצחק וא' יעקב כך היו אומרים גם א' איוב, ורק משום שקרא תגר על הייסורים שבאו עליו הפסיד מעלתו.

יכול להיות אדם בדרגה של האבות, איש תם וישר ירא א', אבל המבחן איך הנך מגיב כשמשוהו לא מצא חן בעיניך, ולא דוקא כלפי שמיא, אלא כל אדם בבית או כלפי מישהו חבירו, המבחן שלו איך הוא מגיב.

כמו שהקדמנו שיש להסתכל על הדברים תמיד בינו לבין קונו, אם חושב שראוי לעשות את הדברים, אל יסתכל על זה שחבירו התבטא בצורה שאיננה ראויה, ומה מגיע לחבירו על כך, אלא לשקול בכל דבר מה רצון ד' ממנו, ומהו האוצר של

המלך, ולפי זה יגיב, בזה אדם נבחן, וזה השכר העיקרי של האדם כשהוא בלחץ, איך אז הוא מגיב, וכשחסר לו, האם הוא מתלונן.

וזהו דבר שביד האדם, שהרי עיקר הצער ממילא נגזר עליו, אבל אם מקבלו בנעימות, חוסך לעצמו צער ומרבה לעצמו זכויות, - מותר לרצות ולבקש שיהיה לנו טוב, אבל כשלא מסתדר צריך לדעת איך להגיב.

### המבחן של האדם הוא בשעת לחץ

בשמואל ב' פ"ה ובדברי הימים א' פי"ד מוזכר מעשה באחת ממלחמות דוד בפלישתים:

"וַיִּסְפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים לַעֲלוֹת וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֶמֶק רְפָאִים", פלשתים מגיעים להלחם עם ישראל בעמק רפאים שעל יד ירושלים, ודוד שואל באורים ותומים האם לעלות להלחם בפלישתים, והקדוש ברוך הוא משיבו "וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֱ-לֹהִים לֹא תַעֲלֶה אַחֲרֵיהֶם, הִסֵּב מַעֲלֵיהֶם, וּבָאתָ לָהֶם מִמּוֹל הַבְּכָאִים", שלא תבא להלחם כנגדם פנים אל פנים, אלא תלך מסביב ובאת אליהם מאחוריהם מכנגד האילנות, והקדוש ברוך הוא מוסיף שלא ילחם עמהם מיד שיגיע אליהם, אלא "וַיְהִי כְּשֶׁמָּעַף אֶת קוֹל הַצִּעְדָּה בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים אֲזַ תֵּצֵא בְּמִלְחָמָה כִּי יֵצֵא הָאֱ-לֹהִים לִקְרֹא לְפָנֶיךָ לְהַכּוֹת אֶת מַחֲנֵה פְּלִשְׁתִּים", תעמוד שם ולא תלחם ורק כאשר תשמע את ראשי האילנות מנענעים, אז תוכל להלחם, ופרש"י שקול זה של נענוע האילנות הוא קול של מלאכים הצועדים בראשי האילנות אשר אני שולח לעזרתך, ומבואר ברש"י שהיה זה מבחן לדוד אם יעמוד בנסיון, וכמבואר במדרש שכאשר יצאו ובאו מאחוריהם הבחינו בזה הפלישתים והחלו להתקרב אל ישראל להלחם עמם, והעצים לא זזים, לא שומעים שום קול, והפלישתים כבר הגיעו קרוב קרוב ממש עד ארבע אמות, והעם אמר לדוד הפלישתים ממש כאן, זה כבר פיקוח נפש, איך אפשר עוד לחכות, הם כבר ממש לידינו, ודוד אמר לא! השם אמר שלא מתחילים להלחם עד ששומעים את קול האילנות, מוטב שנמות זכאים ולא נעבור על מה שהשם אמר, מה נעשה, נתלה עינינו לשמים, כיון שתלו עיניהם לשמים, אז התחילו האילנות ...

וז"ל המדרש ויהי כשמעך את קול הצעדה בראשי הבכאים, אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תעלה אלא מאחוריהם, ואין לך רשות לפשוט יד בהם אפילו קרובים לך עד שתראה את ראשי הבכאים מתנענעים, ולמה נתן לו סימן לעלות מראשיהם ולא מאחוריהם, אמר רבי ברכיה, שכולם מלאים קוצים מראשיהם, כלומר ואתם בצרה אף אני עמכם בצרה, שנאמר עמו אנוכי בצרה... כיון שיצא היו הפלישתים קרבים ובאים וישראל רואים אותם שלא היו רחוקים מהם אלא ארבע אמות, אמרו לו ישראל דוד מה אנו עומדים, אמר להם מצווה אני מן האלוקים שלא לפשוט יד בהם עד שאראה ראשי האילנות מנענעים, אמרו לו אם אין אנו פושטים יד בהם אנו מתים, אמר להם אם פושטים אנו יד בהם אנו מתים ואם אין אנו פושטים יד בהם אנו מתים, מוטב נמות זכאים וצדיקים ולא נמות רשעים, אלא אני ואתם נתלה עינינו לקב"ה, כיון שתלו עיניהם נענעו האילנות ומיד פשטו יד כמו שכתוב "וַיַּעַשׂ דָּוִד כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ הָאֱלֹהִים-לֵקֵם, וַיִּכּוּ אֶת מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים מִגְּבֻעוֹן וְעַד גִּזְרָה, וַיֵּצֵא שֵׁם דָּוִד בְּכָל הָאֲרָצוֹת, וְד' נָתַן אֶת פָּחָדוֹ עַל כָּל הַגּוֹיִם".

ומבואר ברש"י שם שזו ההוכחה שהביא הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת, שדוד ראוי למה שנבחר להיות מלך, וכפי שנאמר על דוד "בְּקֶשׁ ד' לוֹ אִישׁ כְּלָבּוֹ, וַיֵּצִיאוּהוּ ד' לְגִיד עַל עֲמּוֹ", ובמדרש שבאותה שעה אמר דוד את הפסוק "נר לרגלי דברך ואור לנתיבתי".

### "איש כלבבו" – לעמוד במצבי לחץ

המבחן של "איש כלבבו" שבו הקדוש ברוך הוא רוצה, זה איך הוא עומד במצב של לחץ, כאשר בא הלחץ, וכבר מחליטים שמעכשיו כביכול הקדוש ברוך הוא כבר לא יכול לעזור, זה כבר מצב אבוד, החמש דקות האלו האחרונות, הם הקובעות את דרגתו של האדם.

וגם בזה צריך להתבונן כי כל אחד יודע בעצמו באיזה דברים יש לו מהם לחץ, וכן צריך לזכור שלא להחליט להקדוש ברוך הוא עד מתי הוא יכול לעזור, ואז אפשר להתגבר את ה"עוד משהו", ולהיות "איש כלבבו".

## בין מאה למאה "ואחד"

וענין זה נמצא בכמה סוגי דברים שנפגשים בהם, ומענין זה יש לבאר מה שכתוב אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת, רק פעם אחת משנה את כל מצבו, [אף שיש כזה מושג של מאה ואחד פעמים, מכל מקום עיקר הפשט הוא שזו מהות אחרת], מבואר כאן שיש שני אנשים באותו המצב, ולאחד קוראים עובד אלוקים ולאחד "לא עבדו", החילוק הוא רק בחלק של ה"עוד משהו", שניהם למדו מאה פעמים, אבל אחד מהם אחרי מאה הוא כבר עוצר, כבר קשה לו להמשיך יותר, ואחד דחק את עצמו ללמוד עוד אחד, ועל האחד הזה הוא מקבל עוד מאה. המאה ואחד - ה"לחץ" קצת יותר מהשני, זה למעשה המודד הגדול של איש כלבבו, לכל אחד יש הרבה מה להתקדם בזה, אבל צריך לדעת את המושג הזה, שמה שהוא עמד ברגע של לחץ יותר, זה מדרגה אחרת לגמרי.

## לעמוד בעוד "חמש דקות" של לחץ

מספרים על הסטייפלר שהוא היה צריך לשמור בשבת בסיביר, היה שם כפור גדול והיו נותנים לשומר מעיל פרווה, והיה המעיל עובר משומר לשומר, והשומר שהיה לפניו והיה צריך להעביר לו את המעיל תלה את המעיל על העץ, ואמנם זה היה פיקוח נפש להיות שם בלי מעיל, אבל הסטייפלר לא רצה להוריד את המעיל מהעץ בשבת, מדין משתמש באילן, הוא חשב לעצמו כל הזמן, חמש דקות אני יכול להחזיק, הוא החזיק עוד חמש דקות ועוד חמש דקות כך בסוף הוא עבר את כל השבת, כי חמש דקות הוא יכול להחזיק.

והנה אם מגיע אדם לשאול אם מותר לו לעשות כזה דבר, אומרים לו שאסור לעשות כך, אסור לחכות, כי זה פיקוח נפש וצריך מיד לקחת, ויש לחשוש שאחר כך כבר לא יועיל לו המעיל, אבל אם הוא "איש כלבבו" ומרגיש ככה, מי שזה כואב לו ואיכפת לו היראת שמים, משמים יעזרו לו ככה, ישנם דברים שבהנהגת הירא שמים לקבוע עד כמה מותר לו להסתכן בשביל המצוה.



## מסירות נפש

עוד דקה של לחץ זה מחיר אחר, בברכות כ' א' אביי שואל את רב פפא מה החילוק בין הדור שלהם לדור שלפניהם דורו של רב יהודה, אם משום תנויי אגן עדיפי מינייהו, אם מצד הלימוד, אנחנו יודעים ללמוד יותר טוב מהם, בשני דרב יהודה כולו תנויי בנזיקין הוה, אנחנו יודעים יותר מהם, אז למה רב יהודה מצליח בתפילות שלו ברגע אחד, ואנן צווחינן כוליה יומא ולית דמשגח בן.

ורב פפא משיב משום דהוו מסרי נפשייהו על קדושת השם, זה עיקר המודד של האדם, המסירות נפש הנוספת, האיש כלבבו, ואמנם צריך שזה יהיה בטבע ומי שלא אווז בדרגא יש הרבה דברים שהוא לא יכול לעשות, ויש שאסור לו לעשות, אי אפשר לעשות את זה בצורה של חיקוי, אבל לכה"פ יש לדעת את הענין הגדול בעבודה הזו בהתמסרות על קדושת השם, על יראת שמים, בזה נמדד הגדלות של האדם, והזוכים לזה ממילא יש להם יותר את הידיעה ברצון השם, בגלל שהם "איש כלבבו".

וכן רבא מזכיר את החילוק בין הדורות, בסנהדרין ק"ו ב' על כך שדואג ואחיתופל היו למדנים גדולים, אומר רבא רבותא למבעי בעי, רחמנא ליבא בעי. ורבא מוכיח ממה שבשני דרב יהודה כו' אלא הקדוש ברוך הוא ליבא בעי, דכתיב וה' יראה ללבב.

הרמב"ן גם כן כותב שהטעם שהקדוש ברוך הוא בחר בישראל כי הם מסוגלים, כי הנבחר לאוהב הוא היודע לסבול את אוהבו בכל דבר הבא עליו, וישראל ראוין לכך מכל עם כי יעמדו לו בנסינות או יהודאי או צלוב, הם הולכים במסירות נפש, יש להם את הכח גם אם זה לא נוח להם, וזה המודד !!

## המבשולות שבעקבות הלחץ

החזון איש כותב לאדם שנכשל בחילול שבת: "עיקר התשובה על אי זהירות הוא שימת הלב על להבא, ובאמת צריך להתרגל להחמיר בכניסת השבת, אף במקום מצוה, כי זה מצוי מאוד שבשביל מצוה נכנסים למצב נלחץ וסוברים... יכול עדיין לגמור קודם השבת ובאמת ראוי להחליט לפרוש אף במקום מצוה, ומוטב שיהיה

המכשול בביטול המצוה ממכשול של חילול השבת, ואמנם התיקונים הנזכרים בראשונים אין אנו ראוים להם, והדקדוק בשמירת השבת בכל הל"ט מלאכות הוא הטוב שבתיקונים".

את הנקודה הזו, שבמצב של לחץ בשביל מצוה, לא יהיה אוכל בשבת זה לחץ, וכשהזהירות עטופה במצוה, יותר קשה להישמר, אדם צריך לדעת מה הם הדברים שיש לו לחץ מהם ולהתרגל, דברים שאדם עבר בלחץ וסבל בשביל שמירת התורה, זה שווה הרבה יותר.

### העמידה בנסיון מלמדת על כל מהלך חייו

החזון איש היה אומר שכשאדם נוהג לרחוץ גופו בכל ערב שבת, כאשר יו"ט ביום חמישי ואחר כך מתרחצים שוב ביום שישי לכבוד שבת, מקבלים שכר על כל השבתות, כרגיל כשהוא רוחץ בערב שבת זה לא אומר שזה לכבוד שבת, שמא כך הרגלו לרחוץ פעם בשבוע, אבל הנה רואים עכשיו היה יו"ט והוא שוב רוחץ, וזה סימן שתמיד בשביל כבוד השבת הוא עושה.

אדם שלא היה לו גנרטור, והוא היה תקוע וסבל הוא מקבל עכשיו שכר על כל השבתות אף על פי שיש לו גנרטור כאילו שהוא סובל, לא רק על ה"עוד סכום כסף", אלא הכל נמדד כדרגה אחרת, כי הנה כשלא היה לו הוא הקריב בשביל המצוה הוא מוכן להקריב, וזה דרגה אחרת.

וכן הוא בכל הדברים, המחיר שהאדם מרויח כשמזדמן לו לסבול בשביל שמירת המצוות, זה משנה את הזכויות שלו, שבת אחת לא היה לו תבשיל כי הוא נזהר בשהיה ובחזרה, כן, זה משנה את כל האיש, זה ה"איש כלבבו".

### להתבונן לפני הנסיון

אבל בשביל הדברים האלו תמיד טוב להתבונן לפני הלחץ, וזה נמצא בכל מיני דברים קטנים שאדם נפגש בהם כל אחד באשר הוא.

למשל הנושא החמור של להפסיק באמצע הלימוד, הנה בא מישהו ולא נעים לו, ובא לספר סיפור וידיעה חשובה שאולי באמת צריך לדעת אותה בסוף הסדר, ולא נעים לפגוע בו, וסתם כך לא נעים להיות "כזה"...

והרי זה דבר חמור מאוד וזה גם מצנן את כל הכח של התורה, זה חמור בשביל המספר, וחמור בשביל השומע, וחמור בשביל הלימוד, וכל מיני הפסדים שבזה.

אבל זה לא נעים, בכל זאת לעמוד בלחץ הזה, שנראה כשוטה, וחבירו אומר לו, אתה לא מדבר ? גם אתה נהיית כזה...? אני רק אומר לך ידיעה מסוימת.

אבל אם אדם מתארגן מראש, אף שזה קשה, מכל מקום חוץ מפעם או פעמיים הוא כבר לא יבא אליו יותר, זה לא נעים ! אבל צריך לדעת כמה רע עושים למספר כשמוכנים לשמוע את דבריו כעת, וכמה רע לזה ששומע, ועל ידי כך מתחזקים.

ועוד הרבה כיו"ב, בן אדם לא מברך "המפיל", כי עוד מעט יגיע מישהו לדבר איתו, ויאמר לו מה אתה כבר אחרי המפיל, אז הוא לא אומר ובסוף הוא נרדם, צריך לחשוב ע"ז מראש מה מפריע לו ומה האי נעימות, וכך יוכל לומר לעצמו בקלות אז נכון שלש פעמים בשנה יפגוש אותו מישהו אחרי המפיל... כשמתארגן מראש זה נראה אחרת.

ובכל הדברים צריך להיות עירני, כי ההפסדים הם לא כל כך גדולים, והמחיר של הקצת אי נעימות בשביל שמירת התורה, הוא גדול, אם הוא מתגבר הוא משנה את כל קיום המצוות שלו, כי כל יום הוא מקבל שכר שמישהו הפריע לו והוא לא שמע אותו, או אם מתעכב מלהתפלל מחמת איזה ספק שאינו ראוי להתפלל עכשיו, הרי כל מצבו כדרגה אחרת בשביל הפעם הזאת שהוא לא התפלל כי הוא לא ידע אם מותר לו להתפלל במצב זה.

## יש להתרגל בתפילה פרטית על כל דבר

החזו"א כותב במכתב שסמכתי על מה שמרגלא בפומיה דהח"ח שמבני אדם לא מרבים לבקש, אבל מהקדוש ברוך הוא אין בעיא לבקש, ולא צריך להרגיש אי

נעימות, ויבקש בכל יום על מה שהוא צריך בביתו, ואין בעיניו לנדנד גם כמה פעמים על אותו דבר, ואדרבה מקבלים שכר גם על זה שמתפללים, ואין להתיאש כשלא רואים שנענים, כל תפילה עושה את שלה, ואין תפילה שהולכת לאיבוד, ויש להתפלל על כל דבר ודבר, ויראה בחוש איך שעוזרים לו, וגם יקבל על זה עצמו שכר, ומי שרגיל להשתמש בכח התפילה על כל צעד ושעל הוא מרגיש חיים אחרים לגמרי.

## **ניתן להשיג גם חוברות בנושאים שונים:**

לחלן רשימה חלקית

- א. **תפילה** – כח התפילה, איך להתפלל, ועל מה להתפלל.
- ב. **יגעת ומצאת** – בעמלה של תורה.
- ג. **לישועתך קיוונו** – להתאבל על החורבן, לחכות לישועה, ולהתפלל על הגאולה.
- ד. **אהבה רבה** – ביאור ברכת אהבה רבה, ובמעלת התפילה על הלימוד.
- ה. **יתרון החכם** – בכח החכמה ניתן להפוך מצבים של עגמת נפש לאוצרות יקרים.
- ו. **מכבדי אכבד** – התעוררות לשמירה על כבודם של דברים הטעונים גניזה – ליקומי דינים.
- ז. **בין שעה אחת פעמיים לשעתיים** – בענין רציפות והתמדה.
- ח. **פקש שלום** – התכוננות כיצד לזוהר קודם שיבא לידי נסיון.
- ט. **ישבתם וראיתם** – הערך העצום של התאמצות קלה נוספת.
- י. **זיווגו של אדם** – ליקוט בענייני שידוכים.
- יא. **תשובה** – להיפטר מכל העונות ברגע אחד.
- יב. **חברות מקראי קודש**: זמן הירחיני – זמן מתן תורתנו – ראש השנה יום הקפורים –
- יג. **בין הזמנים**.
- יד. **שיחות ערב מליחות**

**ועוד חוברות נוספות**

**ניתן לשמוע נקודות המכירה בתא קולי 05832-219-695**

\*\*\*\*\*

**המעוניינים בכמויות גדולות יצרו קשר בטל 0527183997**